

ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ Κ' ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΤΣΑΝΤΩΣ*

Τα κύρια ὀνόματα τῶν κατοίκων τῆς Τσαντῶς δύνανται νὰ διαιρεθῶν ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς εἰσαγωγῆς των εἰς τρεῖς κατηγορίας, ἥτοι α') εἰς ὅσα εἶχον ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν βυζαντινὴν Θράκην ἀπὸ τοὺς πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, ὅτε συνεπληρώθη ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς.

β') εἰς ὅσα ἐπλάσθησαν κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους ὑπὸ τοῦ λαοῦ, καὶ

γ') εἰς ὅσα εἰσῆχθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους.

Τὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κατηγορίας ἦσαν τὰ συνήθη εἰς τὸ Πανελ-
λήνιον ὀνόματα τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ, π.χ. Πέτρος, Ἀποστόλης,
Ληγόρης, Θανασῆς, Φώτης, Κωνσταντῖνος, Δασκαρῆς, Μαρία, Ντόμνα,
Σεβαστή, Ἐλένη, Δούκαινα, Βαρβάρα κτλ. Τοιαῦτα ὀνόματα ἐλάμβανον
συνήθως τὰ πρῶτα τέκνα ἐκάστης οἰκογενείας, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ φέ-
ρουν τὰ ὀνόματα τῶν πατέρων των καὶ τῶν μητέρων τῶν γονέων των.
Ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων μερικά ἦσαν εἰς μεγαλυτέραν χρῆσιν ἀπὸ ἄλλα
τῆς αὐτῆς κατηγορίας λ.χ. τὸ ὄνομα Θανάς, διότι ἡ Ἐκκλησία τῆς Τσαν-
τῶς ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καθὼς καὶ
τὰ ὀνόματα Δημητρός, Νικόλας, Γιάννης, Γιώργης, Κώστας, Ἐλένη, Κα-
τίνα, Παρασκευὴ καὶ τινὰ ἄλλα, ὥς ὀνόματα ἁγίων, οἱ ὅποιοι ἐωρεάζοντο
ἐκεῖ πανηγυρικώτερον. Κατὰ τὴν πατροπαράδοτον συνήθειαν ἓνα μόνον
ὄνομα ἐδίδετο εἰς κάθε βαπτιζόμενον παιδί. Μίαν δὲ φορὰν ἐσχάτως εἶχε
γίνει ἀρχὴ εἰσαγωγῆς δύο ὀνομάτων ἀπὸ ἀνάδοχον Ἀρχιγενίδα. Ἀλλ' ὁ
ξενικὸς καὶ ἄσκοπος νεωτερισμὸς δὲν εὗρεν εὐτυχῶς μιμητάς.

Τὰ ὀνόματα τῆς δευτέρας κατηγορίας ἦσαν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια
ἐσχημάτισε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν παρελθόντων αἰώνων ὁ λαὸς τῆς Θρά-
κης καὶ ἄλλων ἐλληνικῶν περιφερειῶν ἀπὸ ὀνόματα εὐγενῶν δένδρων, ἀν-
θέων, πτηνῶν, ἀρωμάτων, πολυτίμων μετάλλων καὶ λίθων, χωρῶν καὶ πό-
λεων, ἀπὸ ἀξιώματα Βυζαντινῶν ἀρχόντων, ὥς καὶ ἀπὸ ἐορτάς, ἐκκλησια-
στικὰς εὐχὰς καὶ φράσεις κτλ.

Π.χ. Ἀνέστης, Ἀνεγνώστης, Ἀνθης, Ἀνθούλης, Ἀργύρης, Ἀση-

* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας.

Φ. Αποστολῆς
Θράκη 1. Α. Α.
2. 27 1940
343-353

μάκης, Βαϊόφορος, Βηθιλέμης, Γιορδάνης, Γκιούλης, Δεντρῆς, Διαμαντῆς, Ζαφείρης, Ζαχαρῆς, Λιονταρῆς, Λιβάνης, Μόσκος, Μπαχάρης, Παναγιώτης, Παράσκος, Παρασκευᾶς, Πολυχρόνης, Σαράντης, Σεραφεύμης, Σταῦρος, Σταυρινός, Στέργιος, Συνάναρχος, Σωτήρης, Τριαντάφλος κτλ.

Ἀμυγδαλίτσα, Ἀνθούλα, Ἀγδόνη, Ἀγγελική, Ἀληθόνη, Ἀνθή, Ἀργυρή, Ἀσημένια, Βαγιώ, Βενέτη, Βηθόνη (Βηθανία), Γαρουφαλιά, Γερουσαλήμ, Δεσποινιώ, Διαμάντω, Διαλεχτή, Δούκαινα, Εὐλαβώ, Εὐρωπία, Ζαφειρώ, Ζεμπουλιά, Θωμαή, Κανελλιώ, Καρυοφυλλιώ, Κορασή, Λαμπρινιώ, Μαλαματένια, Μερτζανή, Ντόμνα, Παγωνή, Παναγιωτή, Πασκαλιώ, Ροδῆ, Σοφία, Σμαραγδή, Τριαντιφλίνα, Φραντῆ (Εὐφραντῆ), Φαρφουρή, Χαριτωμένη, Χρυσταλλένια, Χρυσάφενια κτλ.

Δὲν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐν λόγῳ δημιουργικὴ ἐργασία τοῦ λαοῦ θὰ ἐσυνεχίζετο καὶ θὰ παρήγοντο πλεῖστα εἰσέτι νεοελληνικά ὀνόματα ἰδίως θηλυκά, ἐὰν δὲν ἀνεκόπτετο ἡ παραγωγή τῶν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κατηγορίας.

Ἡ τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει κύρια ὀνόματα, τὰ ὅποια παρελήφθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν καὶ Μυθολογίαν π. χ. Ἀριστείδης, Ἀσκληπιάδης, Δημοστένης, Ἡρόδικος, Πολυνείκης, Σοφοκλῆς, Ἀντρομάχη, Ἀντιγόνη, Ἀλκιμήνη, Ἀθηνᾶ, Πηνελόπη, Φιλομήλα κτλ.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰσήχθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀφ' οὗ μετὰ τὴν ἰδρυσιν σχολείων εἰς τὴν ἐπαύριον ἤρχισαν νὰ διαδίδωνται τὰ γράμματα, ἤρξαντο δὲ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν χωρικῶν μετὰ τοὺς κατοίκους τῶν κέντρων. Ἀπετέλουν δὲ καὶ τὰ ἐν λόγῳ ἀρχαῖα ὀνόματα μίαν ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς προσπαθείας πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὴν πνευματικὴν ἐξύψωσιν τοῦ Γένους δι' αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ συνιστῶντο ὑπὸ τῶν ἐγγραμμάτων καὶ ἀντεπροσώπευον τὸ νεώτερον πνεῦμα, ἐπληθύνοντο συντόμως εἰς βάρος τῶν ἀνέκαθεν ἐν χρήσει ὀνομάτων καὶ ἰδίως τῶν νεοελληνικῶν ὀνομάτων τῆς δευτέρας κατηγορίας, τὰ ὅποια ἐφαίνοντο πλέον ὥς πενιχρὰ καὶ χωριάτικα πρὸ τῆς αἴγλης τῶν ὀνομάτων τῶν ἐνδόξων προγόνων μας. Οὕτω δὲ μὴ διδόμενα πλέον εἰς τὰ γεννώμενα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τέκνα παρηγωνίζοντο βαθμυδὸν καὶ ἐξηφανίζοντο τὰ ὀνόματα Ἀρχοντῆς, Ἀσημάκης, Βαρσαμῆς, Δεντρῆς, Ζαφείρης, Ζαχαρῆς, Κανέλλης, Λιβάνης, Μάλαμας, Σεβαστός, Χρυσάφης, Ἀκριβή, Ἀργυρή, Διαλεχτή, Δούκαινα, Ζεμπουλιά, Κορασή, Λεμονιά, Λουλουδή, Νεραντζούλα, Παγώνη, Ροδῆ, Χρυσταλλένια καὶ τὸ ποιητικὸν Ἡλιοστάλαχτη.

Πάντως ὅλα τὰ ἐν χρήσει μέχρι τοῦ ἐκτοπισμοῦ ὀνόματα ἦσαν ἀρχαῖα ἢ νέα ἑλληνικά, ἐκτὸς ἐλαχίστων. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ἑλληνικώτητα τῆς περιφερείας ἐκείνης. Διότι, ἂν λάβωμεν ὑπ'

ὄψιν ὅτι κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐπέδραμον πλειστάκις τὴν Θράκην διάφοροι λαοί, ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς ὑπῆρχον Βενετοὶ καὶ Γενοαῖοι, ὥς καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι καταλαβόντες πρὸ τῆς Ἀλώσεως τὴν Θράκην κατεῖχον αὐτὴν ἐπὶ 600 ἔτη, κατανοοῦμεν πόσον μηδαμινὴ, ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις ὅλων αὐτῶν τῶν λαῶν εἰς τὴν ἐξελληνισθεῖσαν Θράκην, ἐφόσον ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς Τσαντῶς τρία μόνον προήρχοντο ἀπὸ τουρκικὰς λέξεις, ὁ Γκιούλης, ὁ Μπαχάρης κ' ὁ Φουρμουζής, τρία ἕτερα ὀνόματα φαίνονται λατινικῆς καταγωγῆς ἢ ἔχουν σχέσιν μὲ τοὺς μεταγενεστέρους Φράγκους τῶν Σταυροφοριῶν, ὁ Βεργούλης, ὁ Λιμπέρης κ' ὁ Τζαννέτης καὶ μόνον μία παρ' ἑλληνικῆς ὀνόματος ἐκόλλησεν ἀπὸ τὴν γειτονίαν μὲ τοὺς Βουλγάρους ἀγρότας· ὁ Στογιάννης.

Καταλήξεις τῶν ὀνομάτων

Ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς Τσαντῶς τὰ μὲν ἀρσενικά εἶχον τὰς ἐξῆς καταλήξεις:

α') Τὴν κατάληξιν —άκης· π. χ. Ἀναστασάκης, Ἀντωνάκης, Ἀποστολάκης, Ἀσημάκης, Βασιλάκης, Βεργούλακης, Γαβριλάκης, Γιαννάκης, Γιαννακάκης, Γιωργάκης, Δημαράκης, Δημητράκης, Διαμαντάκης, Δοξάκης, Θανασάκης, Θωδωράκης, Κωστάκης, Κωνσταντάκης, Λασκαράκης, Ληγοράκης, Μανωλάκης, Μιχαλάκης, Λιμπεράκης, Νικολάκης, Παναγιωτάκης, Παντελάκης, Πετράκης, Παυλάκης, Πασκαλάκης, Σταυράκης, Σταυρινάκης, Σπυριδίακης, Στεφανάκης, Σωτηριάκης, Φιλιππάκης, Φουρμουζάκης, Φωτακίη, Χριστάκης, Χριστοφιλάκης κτλ.

Τρία ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων ἔλθον καὶ εἰς —άκος· π. χ. ὁ Γιαννάκος, ὁ Μητάκος (Δημητράκης—Μῆτρος—Μῆτος) κ' ὁ Χριστάκος.

β') τὴν κατάληξιν —ῆς τονιζομένην καὶ —ῆς ἄτονον· π. χ. Ἀγγελῆς, Ἀντωνῆς, Ἀνδροκλῆς, Ἀποστολῆς, Ἀριστοκλῆς, Γιωργῆς, Γιαννακῆς, Δημοστοκλῆς (Θεμιστοκλῆς), Δεντρῆς, Διαμαντῆς, Διονυσῆς, Ζαχαρῆς, Θανασῆς, Θωδωρῆς, Θεγοκλῆς, Κυριαζῆς, Κωστῆς, Κωνσταντῆς, Λανδῆς (Λάδιμος), Λασκαρῆς, Ληγορῆς, Λιοντῆς, Λιονταρῆς, Μαυρουδῆς, Μελιτῆς, Μπαχαρῆς, Νικολῆς, Παντελῆς, Παυλῆς, Περικλῆς, Πετρῆς, Σαραντῆς, Σοφοκλῆς, Σταυρῆς, Στρατῆς, Στεφανῆς, Φωτῆς, Φειντερῆς (Φρειδερίκος;) κτλ.

Ἀλέξης, Ἀνθῆς, Ἀνθούλης, Ἀνθηβούλης, (Εὐθυβούλης), Ἀλκιβιάδης, Ἀνεγνώστης, Ἀνέστης, Ἀντώνης, Ἀξένης; (Ἀὔξέντιος), Ἀποστόλης, Ἀργύρης, Ἀναστάσης, Ἀριστείδης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστομένης, Ἀρσένης, Ἀρχιμήδης, Ἀσκληπιάδης, Βασίλης, Βαγγέλης, Βεργούλης, Βηθιλέμης, Γιάννης, Γαβρίλης, Γιορδάνης, Γιωγάννης, Γιώργης, Γιωαεῖμης, Γκιούλης, Δημήτρης, Δημοστένης, Εὐρυβιάδης, Εὐρυστένης, Εὐρυπίδης, Ζαφεῖρης, Ἡράκλης, Θανάσης, Θεγοδόσης, Θεγοφίλης, Θεοχάρης, Ἰποκράτης, Κανακάκης, Κλάνθης, Καρυοφύλλης, Κορνήλης, Κυριάκης, Λεγωνίτης, Ληγό-

ρης, Λιβίνης, Λευτέρης, Λυμπέρης, Μανώλης, Μέλης, Μελιτώνης, Μιχάλης, Μπαλάσης, Μπαχάρης, Παναγιώτης, Παντέλης, Πασκάλης, Πολυδεύτης, Πολυνείκης, Πολυχρόνης, Προκόπης, Σαράντης, Σεραφεΐμης, Σταμάτης, Στεφάνης, Συμαγώνης, Σωκράτης, Σωτήρης, Τζαννέτης, Τελεμάχης, Φάνης, Φουρμούζης, Φώτης, Χαρίλης, Χριστοδούλης κτλ.

Ὡς γνωστόν, ὅταν ἡ τελευταία συλλαβὴ τοῦ ὀνόματος μὲ τὸ φωνῆεν ἡ ἦτο ἄτονος, ἐπροφέρετο συνήθως ὁμοῦ μετὰ τῆς προηγουμένης συλλαβῆς, καὶ οὕτω τὰ ὀνόματα Ἀνθούλης, Δοξάκης, Λυμπέρης, Ἀγδόνη, Ἀλκμήνη κτλ. ἠκούοντο ὡς δισύλλαβα. Μερικὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν π. χ. Δημήτρης, Μαριάνθη κτλ. ἐπροφέροντο κατ' ἐξαίρεσιν κανονικῶς ὡς τρισύλλαβα λόγῳ τῶν πρὸ τοῦ ἡ τῆς καταλήξεως δύο συμφώνων *τρ* καὶ *νθ*, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδύναντο νὰ μείνουν εἰς τὸ τέλος τοῦ ὀνόματος *ματὶ μὲ τὸ τελικὸν* *ς* ἢ ἄνευ αὐτοῦ.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τοὺς φθόγγους *μπ* καὶ *ντ*, οἱ ὁποῖοι ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ὀνόματα Ἀντώνης, Λυμπέρης, Μπαλάσα, Ντομνίτσα κτλ. οὗτοι ἐπροφέροντο χωρὶς *ν'* ἀκούεται ποσῶς *τὸ μ* καὶ *τὸ ν*, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως οἱ γαλλικοὶ χαρακτηῖρες *b* καὶ *d*.

γ') Τὴν κατάληξιν—ος *τονιζομένην* εἰς ὀλίγα ὀνόματα καὶ—ος μὴ *τονιζομένην* εἰς περισσότερα π. χ. Ἀγαθός, Ἀγαπητός, Ἀποστολὶός, Γιωγαννιός, Δημητρός, Δαμιανός, Θανάσιος, Κομνιανός, Μιχαλὶός, Νικολὶός, Σταυρινός Σωτηρός, κτλ.

Ἀγῃσίλαος, Ἀλέκος, Ἀλέξαντρος, Ἀδαμάντιος, Ἀνέτος, Ἀνθήλογος, Ἀνθίμος, Ἀπόστολος, Ἀριστόδημος, Βαϊόφορος, Βγαγγέλος, Βέργος, Βλαδίμερος, Γιάνκος, Γιῶργος, Δημόκριτος, Δῆμος, Δρόσος, Ἡρόδικος, Θανάσιος, Θεγόφιλος, Θρασύβουλος, Θύμιος, Κλέαντρος, Κλέαρχος, Κυριάκος, Κῶτσος, Κωνσταντῖνος, Λάδιμος, Λάμπος, Λάζος, Λύσαντρος, Μανθαῖγος, Μελέαγος, Μῆτος, Μιχαῆλος, Μόσκος, Νάτσος (Θανάσιος), Νέσος, Νικὸς, Νικόλτσος, Πάντσος, Πάμφιλος, Παῦλος, Παράσκος, Πάτροκλος, Πέτρος, Πολύβιος, Σόλος, Στάμος, Σπύρος, Σταῦρος, Στέφανος, Στέφος, Στογιάννος, Στέργιος, Στράτος, Συνάναρχος, Σῶτος, Τάσος, Τζωγάννος, Τελεμάχος, Τιμόθεος, Τριαντάφλος, Χαρίλαος, Χιλίαρχος, Χριστόδουλος, Χρῖστος κτλ.

δ') Τὴν κατάληξιν—ας *τονιζομένην* καὶ—ας μὴ *τονιζομένην*, ἀμφοτέρως εἰς ὀλίγα ὀνόματα π. χ. Ἀντριᾶς, Ἀναστάς, Γραμματᾶς, Θανάς, Θωμᾶς, Κρωνᾶς, Παρασκευᾶς κτλ.

Ἀντρέγας, Ἀρχιλλέγας, Δυσσέγας, Κώστας, Λίας, Νικόλας, Παμνώντας, Σάββας, Φίλιππας, κτλ., καὶ

ε') Τὴν σπανίαν κατάληξιν—άσκος, ἡ ὁποία διετηρεῖτο εἰς ἓν μοναδικὸν κύριον ὄνομα τῆς Τσαντῶς ὁ Ληγοράσκος.

Καταλήξεις τῶν θηλυκῶν

Τὰ δὲ θηλυκὰ ὀνόματα εἶχον τὰς ἐξῆς καταλήξεις :

α') Τὴν κατάληξιν —ω τονιζομένην εἰς τὰ περισσώτερα θηλυκὰ ὀνόματα καὶ —ω μὴ τονιζομένην εἰς ὀλίγα π. χ. Ἀγδονιώ, Ἀγλαγιώ, Ἀντρονιώ, Ἀργυρώ, Ἀρμενιώ (Ἑρμιόνη), Ἀσημενιώ, Ἀσπασώ, Ἀστερώ, Βαγιώ, Βαρβαρώ, Βασιλιώ, Βλوكιό, Βενετιώ, Γαῖτανιώ, Γλυκειώ, Γουλιώ (Ἰουλία), Δαφνιώ, Δεσποινιώ, Δοξώ, Δροσώ, Ἐλενιώ, Ἐριστώ (Ἀρίστη), Ἐρνιώ, Ἐλενιτσώ, Εὐγενιώ, Εὐγενικωτή, Εὐλοβώ, Εὐλαμπώ, Εὐγεβώ, Ζαφειρώ, Ζαφριώ, Ζωγιώ, Θεγανώ, Θυμιώ, Θωμαγιώ, Καλλιώ, Καλλιρρόή, Κανελλιώ, Καρυοφυλλιώ, Κιτερνιώ, Κατινιώ, Κερανιώ, Κυριακώ, Λαμπρινιώ, Λεμπεγιώ (Ὀλυμπία), Λισσαβώ (Ἐλισσάβετ), Μανιώ, Μαλαμά, Μαλαματιώ, Μαργώ, Μελιώ (Μηλέα—Μηλιά), Μερτζανιώ, Μορφιώ, Μοσκιώ, Μουσπουλιώ, Μπαλασώ, Ντομνιώ, Ξαθώ, Παρασκευή, Πασκαλιώ, Πρεπώ, Ραλλιώ, Σαββώ (Λισσαβώ), Σεβαστή, Σμαργώ, Σμαραγδή, Σοφιώ, Σταυρινιώ, Συρματιώ, Ταρσώ, Τασιώ, Φανιώ, Φεβρωγιώ, Φερσώ, Φροσυνιώ, Φωτεινιώ, Χαρικλειώ, Χαριτώ, Χριστιώ, Χρυσή κτλ.

Ἀνάστω, Βασίλω, Διαμάντω, Λαμπώ (Ὀλυμπία), Μαλάμω, Μέλω, Σύρμω, Φρόσω κτλ.

Ἡ ἀνωτέρω κατάληξις εἰς—ω ἢτο ἡ ἐπιχρυσωτέρα τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς Τσαντῶς, τὰ ὁποῖα εἰσὶν ὀνόματα τῆς προσλάβου ὅλα βαθμίδον, καὶ ὅταν εἶχον ἀρχικῶς ἄλλην κατάληξιν. Μολοντί δὲ αὕτη γράφεται μὲ ω κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀρχαίων τοπωνυμίων θηλυκῶν ὀνομάτων εἰς—ω, ὡς Σαπφώ, Θεανώ κτλ., ἐν τοῖσι δὲν προέρχεται, κατὰ τὸν ἀείμνηστον γλωσσολόγον Μ. Φιλίππου, ἀπ' ἐκεῖνα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ οὐδέτερα ὑποκοριστικὰ τῶν νεωτέρων θηλυκῶν ὀνομάτων εἰς—ω π. χ. τὸ Ἐλενιό, τὸ Ἐρνιό κτλ., τὰ ὁποῖα προσελάμβανον τὸ ἄρθρον η καὶ ἐγένοντο θηλυκὰ εἰς—ω, ὅταν ἐμεγάλωνεν τὰ δι' αὐτῶν ὀνομαζόμενα κοράσια. Τοῦτο ἐξάγεται κ' ἐκ τοῦ τοπικοῦ διστίχου.

Τὸ Ἐλενιό καὶ τὸ Ντομνιό καὶ τὸ Κατερνιάκι,
αὐτὰ τὰ τρία φέρανε στὸν κόσμον τὴν ἀγάπην.

β') τὴν κατάληξιν —ή τονιζομένην καὶ—η μὴ τονιζομένην, ἀμφοτέρως εἰς πλεῖστα ὀνόματα π. χ. Ἀγαθή, Ἀγαπή, Ἀγγελική, Ἀγδονή, Ἀνθή, Ἀργυρή, Ἀρετή, Βαρβαρή, Βασιλική, Βενετή, Γραμματή, Γραμματική, Δοξή, Δροσή, Ἐριστή (Ἀρίστη), Ζαφειρή, Ζωή, Θεγοτή (Θεοκτίστη), Θωμαή, Κορασή, Λαμπρινή, Μαλαματή, Μερτζανή, Μπαλασή, Ντομνή, Ξανθή, Ὅρανή, Παγωνή, Παναγιωτή, Παρασκευή, Πρεπή, Ροδή, Σεβαστή, Σμαραγδή, Σουλτή (Σουλτάνα) Σουσή (Σωζάννα), Ταρσή, Τζοχερή (Τζιβαχερένια = διαμαντένια), Φαρφουρή, Φραντή, Φανή, Φερσαή, Φωτεινή, Χριστή, Χρυσή κτλ.

Ἀγδόνη, Ἀληθόνη, Ἀλκμήνη, Ἀγαθονίκη, Ἀνθοδέσμη, Ἀντιγόνη, Ἀντρομάχη, Ἀριάνη, Ἀρίστη, Ἀφροδίτη, Βηθόνη, Βενέτη, Γερουσαλή-

μη, Δάφνη, Ἑλένη, Ἑλικρίνη, Ἑλπινίκη, Ἑρμιόνη, Ἑρυνίλη, Εὐάνθη, Εὐρυδίκη, Εὐτέρπη, Εὐχαρη, Καλλιόπη, Κατίνη, Κατερίνη, Κοκώνη, Μαρσιάνθη, Μερόπη, Μελομένη, Μερτζάνη, Ὁράνη, Πηνελόπη, Πολυξένη, Ροδάνθη, Σουλτάνη, Φαρφούρη, Φροσύνη, Χρυσάνθη, Χαριτωμένη κτλ.

γ') Τὴν κατάληξιν—ίτσα, π.χ. Ἀγδονίτσα, Ἀμυγδαλίτσα, Ἀνθίτσα, Ἀντίτσα, Βαγίτσα, Βενετίτσα, Ἑλενίτσα, Ἑλίτσα, Ἑμορφίτσα, Ζαφειρίτσα, Ζωίτσα, Θεγονίτσα, (Θεανώ), Θωμαίτσα, Κανελλίτσα, Κατινίτσα, Κυριακίτσα, Μαργαρίτσα, Μπαλασίτσα, Ντομνίτσα, Πασκαλίτσα, Παρασκευίτσα, Σεβαστίτσα, Σωτηρίτσα, Ταρσίτσα, Φανίτσα, Φωτεινίτσα, Χριστίτσα κτλ.

δ') Τὴν κατάληξιν—ία καὶ —ιά, π.χ. Ἀγλαία, Ἀθαλία (Ναθαλία), Ἀμαλία, Ἀναστασία, Ἀρεσμία, (Ἑρασμία), Ἀρκαδία, Ἀσπασία, Βενετία, Γλυκερία, Εὐανθία, Εὐλαμπία, Εὐταλία, Εὐτυχία, Εὐδοκία, Εὐρωπία, Θιανασί, Θεοδοσία, Θυμία, Λεσβία, Μαρία, Ηελαγία. Πολυμπία, (Ὀλυμπία), Οὐρανία, Σοφία, Συνοδία, Τασία, Φεβρωνία κτλ.

Βδοκία, Γαρουφαλία, Γιοργία, Δροσινία, Ζεμπουλιά, Θυμία, Κωσταντινία, Μουσπουλιά, Σοφία κτλ.

ε') Τὴν κατάληξιν—α τονισμένην μόνον εἰς τὸ ὄνομα Ἀθηνᾶ καὶ —α μὴ τονισμένην εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, π.χ. Ἄννα, Ἀσάννα (Σωζάννα), Βαρβάρα, Δέσποινα, Δούκαινα, Ἐονότα (Εἰρήνη), Ζαφείρα, Θέκλα, Ἰφιγενεια, Καλούδα, Κανέλλα, Κεράνα, Κλεοπάτρα, Λοξάντρα, Λεμπιάδα, (Ὀλυμπιάς), Μάλτα, Μαρώρα, Μπαλάσα, Ντόμνα, Ὀλγα, Παναγιώτα, Πασκάλα, Πηνέλα, Ραῦσα, Σμαράγδα, Σουλτάνα, Σύρμα, Τερψιδέγα, Φιλομήλα, Χαρίκλεια κτλ.

ς') Τὴν κατάληξιν—ένια, ἢ ὁποία, ὥς καὶ αἱ ἐπόμεναι. ἀπαντᾷ εἰς ὀλίγα ὀνόματα π.χ. Ἀσημένια, Διαμαντένια, Ζαχαρένια, Μαλαματένια, Μεταξένια, Πατένια (Ὑπατία;), Συρματένια, Χρυσταλλένια, Χρυσάφενια κτλ.

ζ') Τὴν κατάληξιν—ούλα π.χ. Ἀθούλα, Ἀναστασούλα, Ἀφεντούλα, Γιαννούλα, Δεσποτούλα, Ἑψεβούλα, Θεγοπούλα, Μαρούλα, Χρυσούλα κτλ.

η') Τὴν κατάληξιν—ού π.χ. Δεσποινού, Κασσοῦ (Κασσιανή), Ντουντού, Φανού κτλ.

θ') Τὴν κατάληξιν—άκη π.χ. Ἑλενκάκη, Κυριακάκη, Μαργάκη, Φροσάκη κτλ.

ι') Τὴν κατάληξιν—ίκα π.χ. Ἀννίκα, Μαρίκα, Φωτίκα κτλ. καὶ τέλος

ια') Τὴν κατάληξιν—ίνα π.χ. Κατερίνα, Κατίνα, Τριανταφλίνα, Χριστίνα κτλ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὀνομάτων

Ὅπως δὲν ὑπῆρχον ἄκλιτα προσηγορικά ὀνόματα ἐν γένει, δὲν ὑπῆρχον καὶ κύρια ὀνόματα ἄκλιτα. Ὅσα δὲ ἦσαν ἀρχικῶς τοιαῦτα, ἐγίνοντο ὅλα ἀνεξαίρετως κλιτά, συμφώνως πρὸς τοὺς καταληκτικούς κανόνας τῆς κοινῆς δημοτικῆς, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ μὲν ἀρσενικά ἐλάβανον τὴν κατάληξιν —ης ἢ—ος, τὰ δὲ θηλυκὰ ἐν οἰονδήποτε φωνῇ ἐν εἰς τὸ τέλος π. χ. Ἀνέστης, Βηθιλέμης, Γαβρίλης, Γιωακείμης, Μιχάλης, Μιχαῆλος, Παράσκος, Σεραφεύμης, Λισσαβῆ (Ἐλισσάβετ) κτλ.

Τὰ μὲν εἰσαχθέντα ἐσχάτως ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας καὶ Μυθολογίας ὀνόματα, καίτοι προσηγορίζοντο βαθμυδὸν πρὸς τοὺς φωνητικούς καὶ κλιτικούς κανόνας τῆς ἐκεῖ λαλουμένης, ἐν τούτοις ἐπειδὴ δὲν ἐπερόλαβον νὰ τριβοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, ἀπαντοῦσαν εἰς ἕνα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τύπον καὶ δὲν εἶχον σχηματίσει θηλυκὰ ἐκ τῶν ριζῶν τῶν ἀρσενικῶν καὶ τάνάπαλιν. Ἐνῶ τοῦναντίον τὰ ἀνέκαθεν ἐν χρήσει ὀνόματα τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας κατηγορίας ἦσαν συνήθως διγενῆ καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ διαφόρους τύπους καὶ κατάληξεις. Μὲ τὸν τρόπον δὲ αὐτὸν ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ ἐν χρήσει κύρια ὀνόματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν Τσαντῶ μόλις ὑπερβαίνουν τὰς τρεῖς ἑκατοντάδας, ἥτοι ὑπῆρχον 160 μόνον ἀρσενικά καὶ ἄλλα τόσα περὶ τοὺς θηλυκὰ. Οὕτως ἔλεγον· Γιώργης, Γιώργος, Γιωργάκης, Γιωργιά, Θανάς, Θανασῆς, Θανασάκης, Θανασός, Θανασία κτλ. Μερικὰ ὀνόματα μάλιστα εἶχον ἐξαιρετικὴν ποικίλιαν· π. χ. Γιάννης, Γιωγάννης, Γιάνκος, Γιαννάκης, Γιαννάκος, Γιαννακάκης, Γιαννακῶ, Γιαννακῆς, Γιωγαννί, Γιωγαννιός, Στογιάννης, Στογιάννος, Γιάνναρος, Τζωγάννης, Τζωγάννος, Τζαννέτης, Μαρία, Μανιώ, Μαργώ, Μαργίτσα, Μαρίκα, Μαρούκα, Μαριώρα κτλ.

Εἰς τὴν Τσαντῶ ἦσαν σπάνια μερικὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα προτιμῶνται εἰς ἄλλας ἐλληνικὰς χώρας, ὡς λ. χ. τὸ ὄνομα Μανώλης ἐν Κρήτῃ, Γιορδάνης ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Στέργιος ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπίεω. Τὰ δὲ ὀνόματα Πρόδρομος, Γεράσιμος, Ζήσης καὶ ἄλλα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄλλαχοῦ συνήθη δὲν ὑπῆρχον ποσῶς εἰς τὴν Τσαντῶ.

Συνέβαινε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ὄνομα Μιχάλης ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸν τύπον αὐτὸν ὡς κοινὸν ἐπίθετον καὶ ἐσήμαινεν ἀπερίσκεπτον ἄνθρωπον. Τοῦτο δὲ προῆλθεν ἀπὸ τὴν παροιμίαν, τὴν ὁποίαν ἔλεγον περὶ τῶν ἀνοήτων ὅτι «χρωστοῦνε στὴ Μιχαλοῦ». Ἐσχάτως μάλιστα εἶχον ἀποκτήσει παροιμίαν σημασίαν δύο ἀκόμη ὀνόματα τὰ Δημητράκης καὶ Γιάννης. Ὅταν ἔλεγον διλαδὴ ἀστετυόμενοι περὶ τινος ὅτι ἦτο Δημητράκης ἢ Γιάννης ἐνοοῦσαν ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἀπλοῦκος καὶ εὐήθης.

Οἰκογενειακὰ ἐπίθετα

Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Τσαντῶς εἶχον τὰ οἰκογενειακὰ τῶν

ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα μετεβιβαζόντο ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Μολονότι ὅμως ταῦτα ἦσαν χρήσιμα πρὸς διάκρισιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔφερον τὰ ἴδια βαπτιστικά ὀνόματα, ἐν τούτοις αὐτοὶ δὲν ἤθελον νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἐπισήμως, ἴσως διότι καὶ ἡ Τουρκικὴ Πολιτεία ἡγνόει τὰ οἰκογενειακά ἐπώνυμα. Ὡς ἐκ τούτου οἱ μαθηταὶ ἐνεγράφεοντο εἰς τὰ Μητρώα τῶν Σχολείων κ' ἐξεφωνοῦντο μὲ τὰ πατρικά τῶν ὀνόματα· λ. χ. Ἀνθήλογος Ἰωάννου, Φώτιος Γρηγορίου κτλ. Εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ παντοῦ ἐκάλουν ἀλλήλους μὲ τὰ μικρὰ τῶν ὀνόματα, καὶ δὲν μετεχειρίζοντο τὰ ἐπιθετά των οὔτε εἰς τὴν ὑπογραφὴν των. Οὕτω τὰ οἰκογενειακά ἐπίθετα διετηροῦντο ἐπὶ γενεάς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα χωρὶς νὰ γράφωνται μέχρη τῶν τελευταίων χρόνων, ὅτε μερικοὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τ' ἀλλαχού συμβαίνοντα ἤρχισαν ν' ἀναγνωρίζουν τὰ ἐπιθετά των καὶ νὰ ὑπογράφουν μὲ αὐτά, ἕως ὅτου ἡ χρῆσις τῶν ἐπιθέτων ἐπεβλήθη κ' ἐγενικεύθη διὰ τῆς ἐλληνικῆς διοικήσεως.

Τὰ οἰκογενειακά ἐπίθετα ἐσχηματίζοντο ἀπὸ κοινὰ ἐπίθετα καὶ παντοίας ἄλλας λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἐσημαίνον ἐπαγγέλματα, τόπους καταγωγῆς, σωματικά ἢ ἠθικά χαρακτηριστικά κλπ. Μερικά προήρχοντο ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, τὰ περισσότερα ὅμως εἶχον Ἑλληνικὴν καὶ τὴν ῥίζαν καὶ τὴν κατάληξιν.

Κατάληξις τῶν ἐπιθέτων

Τὰ ἐπίθετα εἶχον τὰς ἑξῆς κατάληξεις :

α') Τὴν κατάληξιν —ης μὴ τονιζομένην, ἥτις εἶναι ἡ ἐπικρατεστέρα ἐπιθετικὴ κατάληξις· π. χ. Βαρζαμπέτης, Γκάργκαλης, Γκαϊντατζής, Γκουντούλης, Γουρουνάρης, Ζαρίφης, Ζεγκίνης, Καψίζης, Κεσύζης, Καζάκης, Καρίπης, Καλαγιάννης, Καραμπέτης, Καρτάλης, Καρακατσάνης, Καμπέρης, Καρναμπάτης, Καλεντέρης, Καπεντέρης, Καραβέλης, Καργιώτης, Κιουτσούκης, Κολόβης, Κούρης, Κούρτης, Καρχιμάνης, Κωλοβελόνης, Καραγιάννης, Μητατσέλης, Μιζεβίρης, Μόρφης, Μπαρμπούνης, Μοσκόβης, Μπαλντιράνης, Μπαντιάκης, Μποντούτσης, Μπαμπασώφης, Μπορμπούτσης, Μποτζόρης, Μπαμπατζάνης, Ντουμάνης, Ντουμάντζαλης, Ντραγάνης, Πατένιατζης, Πορτάλης, Πατρώνης, Παντ.ρης, Περδ.κης, Πιλίτσης, Πορίλης, Ποτσόνης, Πουρνάρης, Ποσποντίνης, Σερέτης, Σαμάτιαλης, Σκουτζούπη, Τσάνταλης, Τσελικης, Τσεπέαλης, Τσακίρης, Τοπούζης, Τουλουμένης, Τουμπούλης, Τουτζάρης, Φασούλιατζης, Φέρρελης, Χαχάμης, κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων ἔληγον κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάληξιν —αινα καὶ ἐνίοτε εἰς —οὐ καὶ εἰς —ίνα· π. χ. Ζαρίφαινα, Ζεγκινιαίνα, Καραμπέταινα, Κολόβαινα, Κωλοβελόνιαίνα, Κούραινα, Γκάργκαλου, Τσάνταλου, Πουρναρίνα κτλ.

β') Τὴν κατάληξιν — ῆς τονιζομένην π. χ. Γαῖτανλῆς, Γκοραρῆς, Ζαρζουλῆς, Καραμανλῆς, Κερεμιτσῆς, Κολτσακλῆς, Μамελετῆς, Μαντατῆς, Μακρῆς, Μισοτσανῆς, Μεζιλτῆς, Μπουγαλῆς, Μπιτῆς, Νακαχτσῆς, Νταβουλτῆς, Νταμαρτῆς, Πασπαλτῆς, Παστουρματῆς, Πολιοντσῆς, Σεβνταλῆς, Σογαντῆς, Τσιμπιρῆς, Φαρφαρατῆς κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἀνωτέρω ἔληγον εἰς — ἑσα καὶ ἐνίστε εἰς — οὐ' π. χ. Γκοραρέσα, Ζαρζουλέσα, Μамελετσοῦ κτλ.

γ') Τὴν κατάληξιν — ὄλους' π. χ. Ἀρναούτολους, Γαλάζιοιους, Ζλάτολους, Ἰγκινάτολους, Κερεμιτσόλους, Μόλιοιους, Μαντατσόλους, Μαυριδόλους, Μελιτόλους, Μήλιοιους, Μιχαλάκοιους, Μπογιατσόλους, Ντάντισοιους, Ντογραματσόλους, Παπάζοιους, Σιλάβοιους, Τσελίκοιους, Τσιφτσόλους, Τσολάκοιους, Τσόνιοιους, Τσορμπατσόλους, Χατζηδήμοιους, Χατζόλους κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων τούτων ἔληγον κατὰ κανόνα εἰς — αῖνα καὶ ἐξαιρετικῶς εἰς — ἴνα' π. χ. Μπογιατσόγλαινα, Τσορμπατσόγλαινα, Τσολακογλίνα κτλ.

δ') Τὴν κατάληξιν — ὄπλο εἰς οὐδέτερον γένος' π. χ. ὁ Παναγιωτάκης, τὸ Παλουκόπλο, ὁ Γιαννακάκης, τὸ Χριστιανόπλο καὶ οὕτω τὸ Βεργόπλο, τὸ Κερεμιτσόπλο, τὸ Κιουτσουκόπλο, τὸ Κλανθόπλο, τὸ Λιολιόπλο, τὸ Μαντικόπλο, τὸ Μπεκιαρόπλο, τὸ Ντογραματσόπλο, τὸ Πεντερόπλο, τὸ Περδικόπλο, τὸ Πετκόπλο, τὸ Τσαρτόπλο, τὸ Τσελκικόπλο, τὸ Τσολακόπλο, τὸ Χατζηγκουτσόπλο, τὸ Ψιλόπλο κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἀνωτέρω ἔληγον εἰς — αῖνα καὶ ἐνίστε εἰς — ἑσα' π. χ. Βέργαινα, Κλάνθαινα, Μαντίκαινα, Χριστιανέσα, Χατζηγκουτζίεσα κτλ.

ε') Τὴν κατάληξιν — ᾶς τονιζομένην καὶ — ας μὴ τονιζομένην' π. χ. Γιωργαντᾶς, Γκαβαλᾶς, Γκολαλᾶς, Κανανᾶς, Καρουλᾶς, Κουκουζᾶς, Κουτσουρᾶς, Κροκιδᾶς, Ποπονᾶς, Ρενᾶς, Σαλβαρᾶς, Τζαγγαρᾶς, Τσαλπαρᾶς, Χαϊδᾶς, Χαντακᾶς, Ψωμᾶς κτλ.

Ζόρμπας, Μούκας, Μούλας, Μούτας, Μπλαγκόγιας, Ντούντας, Πούηκας, Στανίτσας, Τζάρτας, Χαλαχόιντας.

Τὰ θηλυκὰ τῶν μὲν εἰς — ᾶς τονιζομένων ἔληγον εἰς — ἑσα καὶ ἐνίστε εἰς οὐ' τῶν δὲ εἰς — ας ἄτονον ἔληγον εἰς — αῖνα' π. χ. Γκαβαλέσα, Γκολαλέσα, Τζαγγαρού, Ζόρμπαινα, Τζάρταινα, Πούηκαινα κτλ.

ς') Τὴν κατάληξιν — ος μὴ τονιζομένων' π. χ. Βούλτσος, Βούτσκος, Βιλίτσκος, Κατσάρκος, Κῦρος, Λίλος, Μαῦρος, Μάγκος, Μάτσκος, Μάκιος, Μήλιος, Μόντρος, Μπέρμπος, Μελένκος, Μπατζάνκος, Νέγος, Πλιάτσος, Σίρος, Σκούληκος, Τζάτζος, Τσόνιος, Ψίλος κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἔληγον εἰς — αῖνα' π. χ. Βούτσκαινα, Κατσάρκαινα, Μπατζάνκαινα κτλ.

ζ') Τὴν κατάληξιν — ες εἰς ἐλάχιστα ἐπίθετα· π.χ. ὁ Γκιάλες ἡ Γκιάλαινα, ὁ Τζουτζές ἡ Τζουτζέσα κτλ.

Εἰς τὴν Τσαντώ, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἐπεδίδοντο πολὺ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν τῶν προβάτων, οἱ κυριώτεροι ἐκ τῶν κτηνοτρόφων ὠνομάζοντο κεχαγιάδες. Ἦσαν δὲ κεχαγιάδες οἱ σχηματίζοντες καὶ διευθύνοντες τοὺς ἰδιοτύπους συνεταιρισμοὺς τῶν κτηνοτρόφων, οἱ ὅποιοι ἦνωναν τὰ ποίμνια τῶν καὶ πρὸς τοῦτο ἐμίσθωνον μεγάλας βοσκὰς, προσελάμβανον τοὺς ἀπαιτουμένους ποιμένας, ἐπώλουν ἀπὸ κοινοῦ τὰ προϊόντα τῶν προβάτων τῶν καὶ ἤσκουν ἐν γένει κοινὴν κτηνοτροφικὴν ἐπιχείρησιν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐν λόγῳ μεγάλοι κτηνοτρόφοι ἴδρυν κτηνοτροφικοὺς συνεταιρισμοὺς κατ' ἐπάγγελμα, ἡ λέξις κεχαγιάς συνεκφωνουμένη μαζὶ μετ' ὀνομα ἐκάστου τοιοῦτου κτηνοτρόφου εἶχε καταντήσῃ κοινὸν ἐπίθετον τῶν κυριωτέρων κτηνοτρόφων τῆς Τσαντῶς, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὴν πρώτην ἐν αὐτῇ κοινωνικὴν τάξιν· π. χ. Ἀναστάς Κεχαγιάς, Ἀνέστη-Κεχαγιάς, Ἀποστόλη-Κεχαγιάς, Γιώργη-Κεχαγιάς, Δημητῶ-Κεχαγιάς, Διαμαντῆ-Κεχαγιάς, Δρόσο-Κεχαγιάς, Ἀνδρῶ-Κεχαγιάς, Ἀηγοράσκο-Κεχαγιάς, Λία-Κεχαγιάς, Λιοντῆ-Κεχαγιάς, Μαγωλάκη-Κεχαγιάς, Νικόλα-Κεχαγιάς, Νικόλτισο-Κεχαγιάς, Κρυωνᾶ-Κεχαγιάς, Πολυχρόνη Κεχαγιάς, Σταυρῆ-Κεχαγιάς, Χριστάκη-Κεχαγιάς κτλ.

Γνώμια

Ἐκτὸς τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων ὑπῆρχον καὶ ἰδιαίτερα ἀτομικὰ παρωνύμια, τὰ ὅποια ἐλέγοντο ἐκεῖ παραγκώματα ἢ γκώμια. Ταῦτα ἀπεδίδοντο εἰς μεμονωμένα ἄτομα, παιδιά, ἄνδρας καὶ γυναῖκας· ἀπαντοῦσαν εἰς ἓν μόνον γένος καὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκωπτικά, διότι εἶχον σχεσιν μετ' ὀνομάτων καὶ ψυχικὰ ἐλαττώματα τῶν προσώπων, τὰ ὅποια, ἐπωνομάζοντο δὲ αὐτῶν ἢ προήρχοντο ἀπὸ κωμικὴν παραφθορὰν τῶν κυρίων ὀνομάτων αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἐγένοντο συνήθως ἐν ἀπουσίᾳ ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεδίδοντο, διὰ νὰ μὴ προκαλοῦν τὰς διαμαρτυρίας των. Ἐὰν ὅμως δὲ ἐνεῖχόν τι τὸ προσβλητικόν, ἐγένοντο σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεκτὰ καὶ καθίσταντο οἰκογενειακὰ ἐπιθέτα.

Παρωνύμια ἀνδρῶν. Ἀγγαρέζος, Ἀκμαμπας, Ἀλτιπαρμάκης, Βγαγγέλαρος, Βικωσος, Βίλος, Βολάνης, Γάλλος, Γιάνναρος, Γιατρᾶκος, Γκωντῖνος (Κωσταντῖνος) Γκούργκουλας, Γκούρλης, Γκούμας, Ζαμπούνης, Ζεμπέκης, Ζοῦπος, Καλόγνωμος (κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ κακόνγνωμος), Καμπούρης, Κάντηλας, Κατραπάνης, Κατσιρμάς, Κιμπάρης, Κικίλης, Κισιρης, Κελγιωγάνης, Κομίτης, Κοτσάνης, Κούκης, Κουρουμπουζούκης, Κούμενος, Κούπανος, Κυργιώρης, Λέτσος (Ἀλέξαντρος) Λύκος, Λωλῆς, (Θοδωρῆς), Μαναγός, Μαλταρᾶς, Μπούρας, Μεξές, Μισολαίμης, Μομόνης, Μόνιος,

Ντάβουλας, Νατσης, Νταγντιβερένης, Ὀγουρσουζης, Πακιᾶς, Παῖδος, Πε-
λιβάνης, Πεπές, Πιντήης, Πότος, (Ἀπόστολος), Πύλιος, Τσαγανός, Τσαν-
τήης, Τσετριπέκης, Τσικρικόνης, Τσιμπλαντώνης, Τσότσολας, Τσούτσουρας,
Τούρθης, Ταδούλης (Χριστοδούλης), Ρεπάνης, Σύσκος, Σιριμόρης, Χατζη-
μποτικός, Χάρος, Πύλιος (Σπύρος).

Παρωνύμια γυναικῶν. Ἀφεντουλάρα, Βίκα, Γαλάζια, Γκουγκούτα,
Ζωηκαρέλα, Καλιάντρα, Καρκατσή, Κικίνη (Εἰλικρίνεια), Κιτσιλόνη, Κοζώ,
Κόκκινη, Κοκώ, Λελέτα, Μπιγιώ, (Σαφριώ ἢ Ὀλυμπία—Λεμπιγιώ), Μπι-
ζίμ, Μπουλιούρη, Μπελεσέκα, Μολώ, Μπουστρουκά, Μπροζότα, Μουστα-
κού, Μπούτω, Μύξα, Ποινιῶ (Δεσποινιῶ), Πικιῶ (Ἑλπινίκη), Πατσεβῶ,
(Παρασκευῶ), Τανιῶ (Σουλτανιῶ), Τζατζαλοδροσή, Τσελτίκα, Τσιντή, Χεχιά,
Χοντροβδονκά.

Συχνάκις τὰ παρωνύμια καίτοι ἀπεδίδοντο εἰς ἄνδρας, ἦσαν γένους
θηλυκοῦ ἢ οὐδετέρου· π. χ. ὁ Δημητρός ἢ Γιαλένια, ὁ Θανὸς ἢ Λαχτάρα,
ὁ Ἀλέκος ἢ Μπριζόλα, ὁ Βασίλης τὸ Ἀρκουδί, ὁ Νικόλας τὸ Τσουκαλί
καὶ οὕτω ἢ Ἀντίκα, ἢ Βιρβίρω, ἢ Γαλαζία, ἢ Γκουντρονβέλα, ἢ Ζαζάρα,
ἢ Λαγούτα, ἢ Λαγαρία, ἢ Λατσάρα, ἢ Λαχανιά, ἢ Λαδίκα, ἢ Μαματσόλα,
ἢ Ντουντούλα, ἢ Πασῶ, ἢ Πλάτη, ἢ Πατσούλα, ἢ Τζαμάλα, ἢ Τόσκα,
ἢ Τσιά, ἢ Τουρτούρα.

Τέλος ἐπῆρχον καὶ μερικοί, οἱ ὅποιοι ἐγνωρίζοντο μὲ τὰ ὀνόματα τῶν
μητέρων των π. χ. ὁ Ἀεγνώστης τῇ Φροσυνῶς, ὁ Ἀνέστης τῇ Θυμιᾶς,
ὁ Ἀνέστης τῇ Σουσῆς, ὁ Γιώργης τῇ Ζαφριῶς, ὁ Γιάνκος τῇ Μαμῆς,
ὁ Δημητρός τς Ἀνθῆς, ὁ Δημητρός τῇ Χοντοβδοκιάς, ὁ Δημητρός τῇ
Ρένιας, ὁ Θανάσιος τῇ Κατίνκως, ὁ Λάμπρος τῇ Χρυσούλας, ὁ Πολυχρό-
νης τῇ Βδοκιῶς, ὁ Πολυδεύτης τῇ Μαργίτσας, ὁ Πέτρος τῇ Κιτσιλόνης,
ὁ Χριστάκης τῇ Μοσκιῶς, ὁ Χριστάκης τς Εὐλαβῶς κτλ.

Τοῦτο δὲ συνέβαινε, διότι οἱ πατέρες αὐτῶν εἶχον ἀποθάνει ἐνωρίς,
τὴν διεύθυνσιν δὲ τῶν οἰκογενειακῶν των πραγμάτων εἶχον ἀναλάβει αἱ
μητέρες των, αἱ ὅποιαι καθίσταντο οὕτως ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειῶν των.
Πάντως τὸ ἐκ τῆς μητρὸς ἐπώνυμον ἐνθυμίζει τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν
τοῦ μητρικοῦ δικαίου, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ σύζυγος ἦτο ἀρχηγὸς τῆς οἰκογε-
νείας καὶ διηύθυνε μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν τὰ κοινά. Κατὰ δὲ τὸν Ἡρό-
δοτον οἱ Λύκιοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγενεαλογοῦντο ἀπὸ τὰς μητέρας των
μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων (Ἡσιόδου ἅπαντα μετὰφρ. Π. Λεκατσᾶ εἰσαγ.
σ. 24, Ἡροδ. σ. 98).

Ἐν Ξάνθῃ 21 Μαρτίου 1940

Φ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ

ΚΥΡΙΑ ΟΝΟΜΑΤΑ Κ' ΕΠΙΘΕΤΑ ΤΗΣ ΤΣΑΝΤΩΣ*

Τα κύρια ὀνόματα τῶν κατοίκων τῆς Τσαντῶς δύνανται νὰ διαιρε-
θῶν ἀναλόγως τοῦ χρόνου τῆς εἰσαγωγῆς των εἰς τρεῖς κατηγορίας, ἥτοι
α') εἰς ὅσα εἶχον ἐπικρατήσει εἰς τὴν βυζαντινὴν Θράκην ἀπὸ τοὺς
πρώτους μ. Χ. αἰῶνας, ὅτε συνεπληρώθη ὁ ἐξελληνισμὸς τῆς.

β') εἰς ὅσα ἐπλάσθησαν κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους (ὑπὸ τοῦ λαοῦ,
καὶ

γ') εἰς ὅσα εἰσῆχθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους.

Τὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κατηγορίας ἦσαν τὰ συνήθη εἰς τὸ Πανελ-
λήνιον ὀνόματα τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ, π.χ. Πέτρος, Ἀποστόλης,
Ληγόρης, Θανασῆς, Φώτης, Κωνσταντῖνος, Δασκαρῆς, Μαρία, Ντόμνα,
Σεβαστή, Ἑλένη, Δούκαινα, Βαρβάρα κτλ. Τόταῦτα ὀνόματα ἐλάμβανον
συνήθως τὰ πρώτα τέκνα ἐκάστης οἰκογενείας, τὰ ὅποια ἔπρεπε νὰ φέ-
ρουν τὰ ὀνόματα τῶν ἀππῶν των καὶ τῶν μητέρων τῶν γονέων των.
Ἐκ τῶν ὀνομάτων τούτων μερικά ἦσαν εἰς μεγαλύτεραν χρῆσιν ἀπὸ ἄλλα
τῆς αὐτῆς κατηγορίας λ. χ. τὸ ὄνομα Θανάς, διότι ἡ Ἐκκλησία τῆς Τσαν-
τῶς ἦτο ἀφιερωμένη εἰς τὴν μνήμην τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου, καθὼς καὶ
τὰ ὀνόματα Δημητρός, Νικόλας, Γιάννης, Γιώργης, Κώστας, Ἑλένη, Κα-
τίνα, Παρασκευὴ καὶ τινὰ ἄλλα, ὡς ὀνόματα ἁγίων, οἱ ὅποιοι ἐωρτάζοντο
ἐκεῖ πανηγυρικώτερον. Κατὰ τὴν πατροπαράδοτον συνήθειαν ἕνα μόνον
ὄνομα ἐδίδετο εἰς κάθε βαπτιζόμενον παιδί. Μίαν δὲ φορὰν ἐσχάτως εἶχε
γίνει ἀρχὴ εἰσαγωγῆς δύο ὀνομάτων ἀπὸ ἀνάδοχον Ἀρχιγενίδα. Ἀλλ' ὁ
ξενικὸς καὶ ἄσκοπος νεωτερισμὸς δὲν εὔρεν εὐτυχῶς μιμητάς.

Τὰ ὀνόματα τῆς δευτέρας κατηγορίας ἦσαν ἐξ ἐκείνων, τὰ ὅποια
ἐσχημάτισε κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν παρελθόντων αἰώνων ὁ λαὸς τῆς Θρά-
κης καὶ ἄλλων ἑλληνικῶν περιφερειῶν ἀπὸ ὀνόματα εὐγενῶν δένδρων, ἀν-
θέων, πτηνῶν, ἀρωμάτων, πολυτίμων μετάλλων καὶ λίθων, χωρῶν καὶ πό-
λεων, ἀπὸ ἀξιώματα Βυζαντινῶν ἀρχόντων, ὡς καὶ ἀπὸ ἐορτῶν, ἐκκλησια-
στικὰς εὐχὰς καὶ φράσεις κτλ.

Π. χ. Ἀνέστης, Ἀνεγνώστης, Ἀνθης, Ἀνθούλης, Ἀργύρης, Ἀση-

* Χωρίον τῆς ἐπαρχίας Σηλυβρίας.

ἡ. Α. Α. Α. Α. Α.
Θράκη
Α. Α. Α.
τ. 1940
~ 343
~ 353

μάκης, Βαϊόφορος, Βηθιλέμης, Γιορδάνης, Γκιούλης, Δεντρῆς, Διαμαντῆς, Ζαφείρης, Ζαχαρῆς, Λιονταρῆς, Λιβάνης, Μόσκος, Μπαζάρης, Παναγιώτης, Παράσκος, Παρασκευᾶς, Πολυχρόνης, Σαράντης, Σεραφεῖμης, Σταυρος, Σταυρινός, Στέργιος, Συνάναρχος, Σωτήρης, Τριαντάφλος κτλ.

Ἀμυδαλίτσα, Ἀνθούλα, Ἀγδόνη, Ἀγγελική, Ἀληθόνη, Ἀνθή, Ἀργυρή, Ἀσημένια, Βαγιώ, Βενέτη, Βηθόνη (Βηθανία), Γαρουφαλιά, Γερουσαλήμ, Δεσποινιώ, Διαμάντω, Διαλεχτή, Δούκαινα, Εὔλαβώ, Εὔρωπια, Ζαφειρώ, Ζεμπουλιά, Θωμαή, Κανελλιώ, Καρυοφυλλιώ, Κορασή, Λαμπρινιώ, Μαλαματένια, Μεριτζανή, Ντόμνα, Παγωνή, Παναγιωτή, Πασκαλιώ, Ροδῆ, Σοφία, Σμαραγδή, Τριανταφλίνα, Φραντῆ (Εὐφρανθή), Φαρφουρή, Χαριτωμένη, Χρυσταλλένια, Χρυσάφενια κτλ.

Λέν χωρεῖ ἀμφιβολία ὅτι ἡ ἐν λόγῳ δημιουργικὴ ἐργασία τοῦ λαοῦ θὰ ἐσυνεχίζετο καὶ θὰ παρήγοντο πλεῖστα εἰσέτι νεοελληνικά ὀνόματα ἰδίως θηλυκά, ἐὰν δὲν ἀνεκόπτετο ἡ παραγωγή τῶν ἀπὸ τὴν εἰσαγωγὴν τῶν ὀνομάτων τῆς τρίτης κατηγορίας.

Ἡ τρίτη κατηγορία περιλαμβάνει κύρια ὀνόματα, τὰ ὁποῖα παρελήφθησαν ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν καὶ Μυθολογίαν π. χ. Ἀριστείδης, Ἀσκληπιάδης, Ἀημιότις, Ἡρόδικος, Πολυνείκης, Σοφοκλῆς, Ἀντρομάχη, Ἀντιγόνη, Ἀλκμήνη, Ἀθηνᾶ, Πηνελόπη, Φιλομήλα κτλ.

Τὰ ὀνόματα ταῦτα εἰσῆχθησαν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, ἀφ' οὗ μετὰ τὴν ἵδρυσιν σχολείων εἰς τὴν ὑπαίθριον ἤρχισαν νὰ διαδίδωνται τὰ γράμματα, ἠΰξεαν δὲ ἀφ' ἑτέρου καὶ ἡ ἐπικοινωνία τῶν χωρικῶν μετὰ τοὺς κατοίκους τῶν κέντρων. Ἀπετέλουν δὲ καὶ τὰ ἐν λόγῳ ἀρχαῖα ὀνόματα μίαν ἀπὸ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς προσπαθείας πρὸς ἐπάνοδον εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τὴν πνευματικὴν ἐξύψωσιν τοῦ Γένους δι' αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ συνιστῶντο ὑπὸ τῶν ἐγγραμμάτων καὶ ἀντεπροσώπευον τὸ νεώτερον πνεῦμα, ἐπληθύνοντο συντόμως εἰς βίῳ τῶν ἀνέκαθεν ἐν χρήσει ὀνομάτων καὶ ἰδίως τῶν νεοελληνικῶν ὀνομάτων τῆς δευτέρας κατηγορίας, τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο πλέον ὥς πενιχρὰ καὶ χωριάτικα πρὸ τῆς αἴγλης τῶν ὀνομάτων τῶν ἐνδόξων προγόνων μας. Οὕτω δὲ μὴ διδόμενα πλέον εἰς τὰ γεννώμενα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τέκνα παρηγωνίζοντο βαθμὴδὸν κ' ἐξηφανίζοντο τὰ ὀνόματα Ἀρχοντῆς, Ἀσημάκης, Βαρσαμῆς, Δεντρῆς, Ζαφείρης, Ζαχαρῆς, Κανέλλης, Λιβάνης, Μάλαμας, Σεβαστός, Χρυσάφης, Ἀκριβή, Ἀργυρή, Διαλεχτή, Δούκαινα, Ζεμπουλιά, Κορασή, Λεμονιά, Λουλουδί, Νεραντζούλα, Παγώνη, Ροδῆ, Χρυσταλλένια καὶ τὸ ποιητικὸν Ἡλιοστάλαχτη.

Πάντως ὅλα τὰ ἐν χρήσει μέχρι τοῦ ἐκτοπισμοῦ ὀνόματα ἦσαν ἀρχαῖα ἢ νέα ἑλληνικά, ἐκτὸς ἐλαχίστων. Μαρτυρεῖ δὲ καὶ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις τὴν ἑλληνικότητα τῆς περιφερείας ἐκείνης. Διότι, ἂν λάβωμεν ὑπ'

ὄψιν ὅτι κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς χρόνους ἐπέδραμον πλεισταίαις τὴν Θράκην διάφοροι λαοί, ὅτι εἰς τὰ παράλια τῆς ὑπῆρχον Βενετοὶ καὶ Γενουαῖοι, ὡς καὶ ὅτι οἱ Τοῦρκοι καταλαβόντες πρὸ τῆς Ἀλώσεως τὴν Θράκην κατεῖχον αὐτὴν ἐπὶ 600 ἔτη, κατανοοῦμεν πόσον μηδαμινὴ, ὑπῆρξεν ἡ ἐπίδρασις ὄλων αὐτῶν τῶν λαῶν εἰς τὴν ἐξελληνισθεῖσαν Θράκην, ἐφόσον ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς Τσαντῶς τρία μόνον προήρχοντο ἀπὸ τουρκικὰς λέξεις, ὁ Γκιούλης, ὁ Μπαχάρης κα' ὁ Φουρμούλης, τρία ἕτερα ὀνόματα φαίνονται λατινικῆς καταγωγῆς ἢ ἔχουν σχέσιν μὲ τοὺς μεταγενεστέρους Φράγκους· τῶν Σταυροφορῶν, ὁ Βεργούλης, ὁ Λιμπέρης κα' ὁ Τζαννέτης καὶ μόνον μία παρ' ἑλλενικῆς ὀνόματος ἐκόλλησεν ἀπὸ τὴν γειτονίαν μὲ τοὺς Βουλγάρους ἀγρότας· ὁ Στογιάννης.

Καταλήξεις τῶν ὀνομάτων

Ἐκ τῶν κυρίων ὀνομάτων τῆς Τσαντῶς τὰ μὲν ἀρσενικά εἶχον τὰς ἑξῆς καταλήξεις:

α') Τὴν κατάληξιν —άκης· π. χ. Ἀναστασιάκης, Ἀντωνάκης, Ἀποστολάκης, Ἀσημάκης, Βασιλάκης, Βεργιλάκης, Γαβριλάκης, Γιαννάκης, Γιαννακάκης, Γιωργάκης, Δημαράκης, Δημητράκης, Διαμαντάκης, Δοξάκης, Θανασάκης, Θωδωράκης, Κωστάκης, Κωνσταντάκης, Λασκαράκης, Ληγοράκης, Μανωλάκης, Μιχαλάκης, Λιμπέρτης, Νικολάκης, Παναγιωτάκης, Παντελάκης, Πετράκης, Παυλάκης, Πασκαλάκης, Σταυράκης, Σταυρινάκης, Σπυριδίακης, Στεφανάκης, Σωτηρίακης, Φιλιππάκης, Φουρμούζακης, Φωτακίη, Χριστάκης, Χριστοφιλάκης κτλ.

Τρία ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὀνομάτων ἔληγον καὶ εἰς —άκος· π. χ. ὁ Γιαννάκος, ὁ Μητάκος (Δημητράκης—Μῆτρος—Μῆτος) κα' ὁ Χριστάκος.

β') τὴν κατάληξιν —ης τοιζομένην καὶ —ης ἄτονον· π. χ. Ἀγγελῆς, Ἀντωνῆς, Ἀνδροκλῆς, Ἀποστολῆς, Ἀριστοκλῆς, Γιωργῆς, Γιαννακῆς, Δημοστοκλῆς (Θεμιστοκλῆς), Δεντρῆς, Διαμαντῆς, Διονυσῆς, Ζαχαρῆς, Θανασῆς, Θωδωρῆς, Θεγοκλῆς, Κυριαζῆς, Κωστῆς, Κωνσταντῆς, Λανδῆς (Λάδιμος), Λασκαρῆς, Ληγορῆς, Λιοντῆς, Λιονταρῆς, Μαυρουδῆς, Μελιτῆς, Μπαχαρῆς, Νικολῆς, Παντελῆς, Παυλῆς, Περικλῆς, Πετρῆς, Σαραντῆς, Σοφοκλῆς, Σταυρῆς, Στρατῆς, Στεφανῆς, Φωτῆς, Φειντερῆς (Φρειδερίκος;) κτλ.

Ἀλέξης, Ἀνθῆς, Ἀνθούλης, Ἀνθηβούλης, (Εὐθυβούλης), Ἀλκιβιάδης, Ἀεγνώστης, Ἀνέστης, Ἀντώνης, Ἀξένης (Ἀὑξέντιος), Ἀποστολῆς, Ἀργύρης, Ἀναστάσης, Ἀριστείδης, Ἀριστοτέλης, Ἀριστομένης, Ἀρσένης, Ἀρχιμήδης, Ἀσκληπιάδης, Βασίλης, Βγαγγέλης, Βεργούλης, Βηθιλέμης, Γιάννης, Γαβρίλης, Γιορδάνης, Γιωγάννης, Γιώργης, Γιωκαίμης, Γκιούλης, Δημήτριος, Δημοστένης, Εὐρυβιάδης, Εὐρυστένης, Εὐρυπίδης, Ζαφείρης, Ἡράκης, Θανάσης, Θεγοδόσης, Θεγοφίλης, Θεοχάρης, Ἰποκράτης, Κανακάρης, Κλάνθης, Καρυοφύλλης, Κορνήλης, Κυριάκης, Λεγωνίτης, Ληγό-

ρης, Λιβίνης, Λευτέρης, Λυμπέρης, Μανώλης, Μέλης, Μελιτώνης, Μιχάλης, Μπαλάσης, Μπαχάρης, Παναγιώτης, Παντέλης, Πασκάλης, Πολυδεύτης, Πολυνείκης, Πολυχρόνης, Προκόπης, Σαράντης, Σεραφείμης, Σταμάτης, Στεφάνης, Συμαγώνης, Σωκράτης, Σωτήρης, Τζαννέτης, Τελεμάχης, Φάνης, Φουρμούζης, Φώτης, Χαρίλης, Χριστοδούλης κτλ.

Ὡς γνωστόν, ὅταν ἡ τελευταία συλλαβὴ τοῦ ὀνόματος μὲ τὸ φωνῆεν ἢ τὸ ἄτονος, ἐπροφέρετο συνήθως ὁμοῦ μετὰ τῆς προηγουμένης συλλαβῆς, καὶ οὕτω τὰ ὀνόματα Ἀνθούλης, Δοξάκης, Λυμπέρης, Ἀγδόνη, Ἀλκμήνη κτλ. ἠκούοντο ὡς δισύλλαβα. Μερικὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν π. χ. Δημήτρης, Μαριάνθη κτλ. ἐπροφέροντο κατ' ἐξαίρεσιν κανονικῶς ὡς τρισύλλαβα λόγῳ τῶν πρὸ τῆς καταλήξεως δύο συμφώνων *tr* καὶ *nd*, τὰ ὅποια δὲν ἠδύναντο νὰ μείνουν εἰς τὸ τέλος τοῦ ὀνόματος μαζὶ μὲ τὸ τελικὸν *s* ἢ ἄνευ αὐτοῦ.

Ὅσον δὲ ἀφορᾷ εἰς τοὺς φθόγγους *mp* καὶ *nt*, οἱ ὅποιοι ἀπαντῶσιν εἰς τὰ ὀνόματα Ἀντώνης, Λυμπέρης, Μπαλάσα, Ντομνίτσα κτλ. οὗτοι ἐπροφέροντο χωρὶς *v* ἠκούεται ποσῶς τὸ *m* καὶ τὸ *n*, ἀκριβῶς δηλαδὴ ὅπως οἱ γαλλικοὶ χαρακτῆρες *b* καὶ *d*.

γ') Τὴν κατάληξιν—ος τονιζομένην εἰς ὀλίγα ὀνόματα καὶ—ος μὴ τονιζομένην εἰς περισσότερα π. χ. Ἀγαθός, Ἀγαπητός, Ἀποστολός, Γιωγαννιός, Δημητρός, Δαμιανός, Θανάσιος, Κομνιανός, Μιχαλός, Νικολός, Σταυρινός, Σωτηρός, κτλ.

Ἀγισίλαος, Ἀλέκος, Ἀλέξαντρος, Ἀδαμάντιος, Ἀνέτος, Ἀνθίλογος, Ἀνθιμος, Ἀπόστολος, Ἀριστόδημος, Βαϊόφορος, Βγαγγέλος, Βέργος, Βλαδίμερος, Γιάνκος, Γιώργος, Δημόκριτος, Δῆμος, Δρόσος, Ἡρόδικος, Θανάσιος, Θεγόφιλος, Θρασύβουλος, Θύμιος, Κλέαντρος, Κλέαρχος, Κυριακός, Κῶτσος, Κωνσταντῖνος, Λάδιμος, Λάμπος, Λάζος, Λύσαντρος, Μανθαῖγος, Μεγέλαγος, Μῆτος, Μιχαῖλος, Μόσκος, Νάτσος (Θανάσιος), Νέσος, Νίχος, Νικόλτσος, Πάντσος, Πάμφιλος, Παῦλος, Παράσκος, Πάτροκλος, Πέτρος, Πολύβιος, Σόλος, Στάμος, Σπύρος, Σταῦρος, Στέφανος, Στέφος, Στογιάννος, Στέργιος, Στράτος, Συνάναρχος, Σῶτος, Τάσος, Τζωγάννος, Τελέμαχος, Τιμόθεγος, Τριαντάφλος, Χαρίλαγος, Χιλίαρχος, Χριστόδουλος, Χρῖστος κτλ.

δ') Τὴν κατάληξιν—ας τονιζομένην καὶ—ας μὴ τονιζομένην, ἀμφοτέρως εἰς ὀλίγα ὀνόματα π. χ. Ἀντριᾶς, Ἀναστάς, Γραμματᾶς, Θανάς, Θωμάς, Κρωνᾶς, Παρασκευᾶς κτλ.

Ἀντρέας, Ἀρχιλλέγας, Δυσσέγας, Κώστας, Λίας, Νικόλας, Παμνώντας, Σάββας, Φίλιππας, κτλ., καί

ε') Τὴν σπανίαν κατάληξιν—άσκος, ἢ ὅποια διετηρεῖτο εἰς ἓν μοναδικὸν κύριον ὄνομα τῆς Τσαντῶς ὁ Ληγοράσκος.

Καταλήξεις τῶν θηλυκῶν

Τὰ δὲ θηλυκὰ ὀνόματα εἶχον τὰς ἑξῆς καταλήξεις :

α') Τὴν κατάληξιν —ω τονιζομένην εἰς τὰ περισσώτερα θηλυκὰ ὀνόματα καὶ —ω μὴ τονιζομένην εἰς ὀλίγα π. χ. Ἀγδονιώ, Ἀγλαγιώ, Ἀντρονιώ, Ἀργυρώ, Ἀρμενιώ (Ἑρμιόνη), Ἀσημενιώ, Ἀσπασώ, Ἀστερώ, Βαγιώ, Βαρβαρώ, Βασιλιώ, Βδοικώ, Βενετιώ, Γαϊτανιώ, Γλυκειώ, Γουλιώ (Ἰουλία), Δαφινιώ, Δεσποινιώ, Δοξώ, Δροσώ, Ἐλενιώ, Ἐριστὼ (Ἀρίστη), Ἐρηνιώ, Ἐλενιτσώ, Εὐγενιώ, Εὐγενικωτή, Εὐλμβώ, Εὐλαμπώ, Εὐγεβώ, Ζαφειρώ, Ζαφριώ, Ζωγιώ, Θεγανώ, Θυμιώ, Θωμαγιώ, Καλλιῶ, Καλλιερῶ, Κανελλιώ, Καρυοφυλλιώ, Κατερινιώ, Κατινιώ, Κερανιώ, Κυριακώ, Λαμπρινιώ, Λεμπεγιώ (Ὀλυμπία), Λισσαβὼ (Ἐλισσάβετ), Μανιώ, Μαλαμώ, Μαλαματιώ, Μαργώ, Μελιῶ (Μηλέα—Μηλιά), Μερτζανιώ, Μορφιώ, Μοσκιώ, Μουσπουλιώ, Μπαλασώ, Ντομνιώ, Ξαθώ, Παρασκευῶ, Πασκαλιώ, Πρεπώ, Ραλλιώ, Σαββῶ (Λισσαβὼ), Σεβαστῶ, Σμαρῶ, Σμαραγδῶ, Σοφιῶ, Σταυρινιώ, Συρματιώ, Ταρσῶ, Τασιῶ, Φανιώ, Φεβρουγιῶ, Φερσῶ, Φροσυνιώ, Φωτεινιώ, Χαρικλειώ, Χαριτιῶ, Χριστῶ, Χρυσῶ κτλ.

Ἀνάστῳ, Βασίλῳ, Διαμάντῳ, Δυμῶ (Ὀλυμπία), Μαλάμῳ, Μέλπω, Σύρμῳ, Φρόσῳ κτλ.

Ἡ ἀνωτέρω κατάληξις εἰς—ω ἦτο ἡ ἐπικρατεστέρα τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς Τσαντῶς. τὰ ὁποῖα εἴκεινον νὰ τὴν προσλάβουν ὅλα βαθμυδόν, καὶ ὅταν εἶχον ἀρχικῶς ἄλλην κατάληξιν. Μολονότι δὲ αὕτη γράφεται μὲ ὡ κατ' ἀναλογίαν τῶν ἀρχαίων τοιζαλίτων θηλυκῶν ὀνομάτων εἰς—ω, ὡς Σαπφῶ, Θεανῶ κτλ., ἐν τούτοις δὲν προέρχεται, κατὰ τὸν ἀειμνηστον γλωσσολόγον Μ. Φιλήταν, ἀπ' ἐκεῖνα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ οὐδέτερα ὑποκοριστικά τῶν νεωτέρων θηλυκῶν ὀνομάτων εἰς—ό π. χ. τὸ Ἐλενιό, τὸ Ἐρηνιό κτλ., τὰ ὁποῖα προσελάμβανον τὸ ἄρθρον η καὶ ἐγένοντο θηλυκὰ εἰς—ω, ὅταν ἐμεγάλωνεν τὰ δι' αὐτῶν ὀνομαζόμενα κοράσια. Τοῦτο ἐξάγεται κ' ἐκ τοῦ τοπικοῦ διστίχου.

Τὸ Ἐλενιό καὶ τὸ Ντομνιό καὶ τὸ Κατερινάκι,
αὐτὰ τὰ τρία φέρανε στὸν κόσμον τὴν ἀγάπην.

β') τὴν κατάληξιν —η τονιζομένην καὶ—η μὴ τονιζομένην, ἀμφοτέρως εἰς πλεῖστα ὀνόματα π. χ. Ἀγαθῇ, Ἀγαπή, Ἀγγελικῇ, Ἀγδονή, Ἀνθῇ, Ἀργυρῇ, Ἀρετῇ, Βαρβαρῇ, Βασιλικῇ, Βενετῇ, Γραμματιῇ, Γραμματικῇ, Δοξῇ, Δροσῇ, Ἐριστῇ (Ἀρίστη), Ζαφειρῇ, Ζωῇ, Θεγοτῇ (Θεοκτίστη), Θωμάῃ, Κορασῇ, Λαμπρινῇ, Μαλαματιῇ, Μερτζανῇ. Μπαλασῇ, Ντομνῇ, Ξανθῇ, Ὅρανῇ, Παγωνῇ, Παναγιωτῇ, Παρασκευῇ, Πρεπῇ, Ροδῇ, Σεβαστῇ, Σμαραγδῇ, Σουλτῇ (Σουλτάνα) Σουσιῇ (Σωζάννα), Ταρσῇ, Τζοχερῇ (Τζιβαχερένια = διαμαντένια), Φαρφουρῇ, Φραντῇ, Φανῇ, Φερσαῇ, Φωτεινῇ, Χριστῇ, Χρυσῇ κτλ.

Ἀγδόνῃ, Ἀληθόνῃ, Ἀλχημῇ, Ἀγαθονίκῃ, Ἀνθοδέσμῃ, Ἀντιγόνῃ, Ἀντρομάχῃ, Ἀριάδνῃ, Ἀρίστῃ, Ἀφροδίτῃ, Βηθόνῃ, Βενέτῃ, Γερουσαλί-

μη, Δάφνη, Ἑλένη, Ἑλικρίνη, Ἑλπινίκη, Ἑρμῶνη, Ἑρμφίλη, Εὐάνθη, Εὐρυδίκη, Εὐτέρπη, Εὐχαρη, Καλλιόπη, Κατίνη, Κατερίνη, Κοκώνη, Μαριάνθη, Μερόπη, Μελομένη, Μερτζάνη, Ὀράνη, Πηνελόπη, Πολυξένη, Ροδάνθη, Σουλτάνη, Φαρφούρη, Φροσύνη, Χρυσάνθη, Χαριτωμένη κτλ.

γ') Τὴν κατάληξιν—ίτσα, π.χ. Ἀγδονίτσα, Ἀμυγδαλίτσα, Ἀνθίτσα, Ἀννίτσα, Βαγίτσα, Βενετίτσα, Ἑλενίτσα, Ἑλίτσα, Ἑμορφίτσα, Ζαφειρίτσα, Ζωίτσα, Θεγονίτσα, (Θεανώ), Θωμαίτσα, Κανελλίτσα, Κατινίτσα, Κυριακίτσα, Μαργαρίτσα, Μπαλασίτσα, Ντομνίτσα, Πασκαλίτσα, Παρασκευίτσα, Σεβαστίτσα, Σωτηρίτσα, Ταρσίτσα, Φανίτσα, Φωτεινίτσα, Χριστίτσα κτλ.

δ') Τὴν κατάληξιν—ία καὶ —ιά, π.χ. Ἀγλαΐα, Ἀθαλία (Ναθαλία), Ἀμαλία, Ἀναστασία, Ἀρσμία, (Ἑρασμία), Ἀρκαδία, Ἀσπασία, Βενετία, Γλυκερία, Εὐανθία, Εὐλαμπία, Εὐταλία, Εὐτυχία, Εὐδοκία, Εὐρωπία, Θανασία, Θεοδοσία, Θυμία, Λεσβία, Μαρία, Πελαγία, Πολυμπία, (Ὀλυμπία), Οὐρανία, Σοφία, Συνοδία, Τασία, Φεβρωνία κτλ.

Βδοκία, Γαρουφαλιά, Γιωργία, Δροσινία, Ζεμπουλιά, Θυμία, Κωσταντινία, Μουσπουλιά, Σοφία κτλ.

ε') Τὴν κατάληξιν—ᾶ τονιζομένην μόνον εἰς τὸ ὄνομα Ἀθηνᾶ καὶ —α μὴ τονιζομένην εἰς ὅλα τὰ ἄλλα, π.χ. Ἄννα, Ἀσάννα (Σωζάννα), Βαρβάρᾶ, Δέσποινα, Δούκαινα, Ἐρνότα (Εἰρήνη), Ζαφείρα, Θέκλα, Ἰφιγενεια, Καλούδα, Κανέλλα, Κεράνα, Κλεοπάτρα, Λοξάντρα, Λεμπιάδα, (Ὀλυμπιάς), Μάλτα, Μαριώρα, Μπαλάσα, Ντόμνα, Ὀλγα, Παναγιώτα, Πασκάλα, Πηνέλα, Ρούσα, Σμαράγδα, Σουλτάνα, Σύρμα, Τερψιθέγα, Φιλομήλα, Χαρίκλεια κτλ.

ς') Τὴν κατάληξιν —ένια, ἢ ὁποία, ὥς καὶ αἱ ἐπόμεναι. ἀπαντᾷ εἰς ὀλίγα ὀνόματα π.χ. Ἀσημένια, Διαμαντένια, Ζαχαρένια, Μαλαματένια, Μεταξένια, Πατένια (Ἑπατία;), Συρματένια, Χρυσταλλένια, Χρυσαφένια κτλ.

ζ') Τὴν κατάληξιν —ούλα π.χ. Ἀθούλα, Ἀναστασοῦλα, Ἀφεντούλα, Γιαννούλα, Δεσποτούλα, Ἐψεβούλα, Θεγοπούλα, Μαρούλα, Χρυσούλα κτλ.

η') Τὴν κατάληξιν—ού π.χ. Δεσποινού, Κασσοῦ (Κασσιανή), Ντουντού, Φανού κτλ.

θ') Τὴν κατάληξιν —άκη π.χ. Ἑλενκάκη, Κυριακάκη, Μαργάκη, Φροσάκη κτλ.

ι') Τὴν κατάληξιν —ίκα π.χ. Ἀννίκα, Μαρίκα, Φωτίκα κτλ. καὶ τέλος

ια') Τὴν κατάληξιν—ίνα π.χ. Κατερίνα, Κατίνα, Τριανταφλίνα, Χριστίνα κτλ.

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ὀνομάτων

“Ὅπως δὲν ὑπῆρχον ἄκλιτα προσηγορικά ὀνόματα ἐν γένει, δὲν ὑπῆρχον καὶ κύρια ὀνόματα ἄκλιτα. Ὅσα δὲ ἦσαν ἀρχικῶς τοιαῦτα, ἐγίνοντο ὅλα ἀνεξαίρετως κλιτά, συμφώνως πρὸς τοὺς καταληκτικούς κανόνας τῆς κοινῆς δημοτικῆς, κατὰ τοὺς ὁποίους τὰ μὲν ἀρσενικά ἐλάβανον τὴν κατάληξιν —ης ἢ—ος, τὰ δὲ θηλυκὰ ἐν οἰονδήποτε φωνῇ ἐν εἰς τὸ τέλος π. χ. Ἀνέστης, Βηθιλέμης, Γαβρίλης, Γιωακείμης, Μιχάλης, Μιχαήλος, Παράσκος, Σεραφεύμης, Λισσαβῆ (Ἐλισσάβη) κτλ.

Τὰ μὲν εἰσαχθέντα ἐσχάτως ἐκ τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας καὶ Μυθολογίας ὀνόματα, καίτοι προσηγορίζοντο βαθμηδὸν πρὸς τοὺς φωνητικούς καὶ κλιτικούς κανόνας τῆς ἐκεῖ λαλουμένης, ἐν τούτοις ἐπειδὴ δὲν ἐπρόλαβον νὰ τριβοῦν ἐπὶ πολὺ εἰς τὸ στόμα τοῦ λαοῦ, ἀπαντοῦσαν εἰς ἓνα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τύπον καὶ δὲν εἶχον σχηματίσει θηλυκὰ ἐκ τῶν ριζῶν τῶν ἀρσενικῶν καὶ τἀνάπαλιν. Ἐνῶ τοῦναντίον τὰ ἀνέκαθεν ἐν χρήσει ὀνόματα τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας κατηγορίας ἦσαν συνήθως διγενῆ καὶ ἐχρησιμοποιοῦντο ὑπὸ διαφόρους τύπους καὶ κατάληξεις. Μὲ τὸν τρόπον δὲ αὐτὸν ἐπολλαπλασιάζοντο τὰ ἐν χρήσει αἰεὶ ὀνόματα, τὰ ὅποια εἰς τὴν Τσαντῶ μάλιστα ὑπερβαίνουν τὰς τρεῖς ἑκατοντάδας, ἥτοι ὑπῆρχον 160 μόνον ἀρσενικά καὶ ἄλλα τόσα περίπου θηλυκὰ. Οὕτως ἔλεγον Γιώργης, Γιώργος, Γιωργάκης, Γιωργιά, Θανάς, Θαναῆς, Θανασάκης, Θανασός, Θανασία κτλ. Μερικὰ ὀνόματα μάλιστα εἶχον ἐξαιρετικὴν ποικιλίαν π. χ. Γιάννης, Γιωγάννης, Γιάνκος, Γιαννάκης, Γιαννάκος, Γιαννακάκης, Γιαννακῶ, Γιαννακῆς, Γιωγαννί, Γιωγαννίος, Στογιάννης, Στογιάννος, Γιάνναρος, Τζωγάννης, Τζωγάννος, Τζαννέτης, Μαρία, Μανιώ, Μαργώ, Μαργίτσα, Μαρίκα, Μαρούλα, Μαριώρα κτλ.

Εἰς τὴν Τσαντῶ ἦσαν σπάνια μερικὰ ὀνόματα, τὰ ὅποια προτιμῶνται εἰς ἄλλας ἐλληνικὰς χώρας, ὡς λ. χ. τὸ ὄνομα Μανώλης ἐν Κρήτῃ, Γιορδάνης ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καὶ Στέργιος ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἡπίρῳ. Τὰ δὲ ὀνόματα Προδρόμος, Γεράσιμος, Ζήσης καὶ ἄλλα, τὰ ὅποια εἶναι ἄλλα-χοῦ συνήθη δὲν ὑπῆρχον ποσῶς εἰς τὴν Τσαντῶ.

Συνέβαινε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι τὸ ὄνομα Μιχάλης ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸν τύπον αὐτὸν ὡς κοινὸν ἐπίθετον καὶ ἐσήμαινεν ἀπερίσκεπτον ἄνθρωπον. Τοῦτο δὲ προῆλθεν ἀπὸ τὴν παροιμίαν, τὴν ὁποίαν ἔλεγον περὶ τῶν ἀνοήτων ὅτι «χρυστοῦνε στὴ Μιχαλοῦ». Ἐσχάτως μάλιστα εἶχον ἀποκτήσει παρομοίαν σημασίαν δύο ἀκόμη ὀνόματα τὰ Δημητράκης καὶ Γιάννης. Ὅταν ἔλεγον διπλαδὴ ἀστεειυόμενοι περὶ τινος ὅτι ἦτο Δημητράκης ἢ Γιάννης ἐνοοῦσαν ὅτι ἦτο ἄνθρωπος ἀπλοῦκός καὶ εὐήθης.

Οἰκογενειακὰ ἐπίθετα

Ὅλοι σχεδὸν οἱ κάτοικοι τῆς Τσαντῶς εἶχον τὰ οἰκογενειακὰ των

ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα μετεβιβαζόντο ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱόν. Μολονότι ὁμοῦ ταῦτα ἦσαν χρήσιμα πρὸς διάκρισιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἔφερον τὰ ἴδια βαπτιστικά ὀνόματα, ἐν τούτοις αὐτοὶ δὲν ἤθελον νὰ τὰ χρησιμοποιοῦν ἐπισήμως, ἴσως διότι καὶ ἡ Τουρκικὴ Πολιτεία ἠγγόει τὰ οἰκογενειακὰ ἐπώνυμα. Ὡς ἐκ τούτου οἱ μαθηταὶ ἐνεγράφοντο εἰς τὰ Μητρώα τῶν Σχολείων καὶ ἐξεφωνοῦντο μὲ τὰ πατρικά των ὀνόματα· λ. χ. Ἀνθήλογος Ἰωάννου, Φώτιος Γρηγορίου κτλ. Εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ παντοῦ ἐκάλουν ἀλλήλους μὲ τὰ μικρὰ των ὀνόματα, καὶ δὲν μετεχειρίζοντο τὰ ἐπιθετὰ των οὔτε εἰς τὴν ὑπογραφὴν των. Οὕτω τὰ οἰκογενειακὰ ἐπίθετα διετηροῦντο ἐπὶ γενεὰς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα χωρὶς νὰ γράφονται μέχρι τῶν τελευταίων χρόνων, ὅτε μερικοὶ λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τ' ἀλλαχοῦ συμβαίνοντα ἤρχισαν ν' ἀναγνωρίζουν τὰ ἐπιθετὰ των καὶ νὰ ὑπογράφουν μὲ αὐτά, ἕως ὅτου ἡ χρῆσις τῶν ἐπιθέτων ἐπεβλήθη καὶ ἐγενεκέυθη διὰ τῆς ἐλληνικῆς διοικήσεως.

Τὰ οἰκογενειακὰ ἐπίθετα ἐσχηματίζοντο ἀπὸ κοινὰ ἐπίθετα καὶ παντοίας ἄλλας λέξεις, αἱ ὁποῖαι ἐσημαίνον ἐπαγγέλματα, τόπους καταγωγῆς, σωματικά ἢ ἠθικά χαρακτηριστικά κτλ. Μερικὰ προήρχοντο ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν, τὰ περισσότερα ὅμως εἶχον Ἑλληνικὴν καὶ τὴν οἶζαν καὶ τὴν κατάληξιν

Καταλήξεις τῶν ἐπιθέτων

Τὰ ἐπίθετα εἶχον τὰς ἑξῆς καταλήξεις:

α') Τὴν κατάληξιν —ης μὴ τονιζομένην, ἥτις εἶναι ἡ ἐπικρατεστέρα ἐπιθετικὴ κατάληξις· π. χ. Βαρζαμπέτης, Γκάργκαλης, Γκαῖντατζης, Γκουντούλης, Γουρουνάρης, Ζαρίφης, Ζεγκίνης, Καψίζης, Κεσούζης, Καζάκης, Καρίπης, Καλογιάννης, Καραμπέτης, Καρτσόλης, Καρακατσάνης, Καμπέρης, Καρναμπάτης, Καλεντέρης, Καπεντέρης, Καραβέλης, Καργιώτης, Κιουτσούκης, Κολόβης, Κούρης, Κούρτης, Καρχμάνης, Κωλοβελόνης, Καραγιάννης, Μητατσέλης, Μιζεβίρης, Μόρφης, Μπαρμπούνης, Μοσκόβης, Μπαλντιράνης, Μπαντάκης, Μποντούτσης, Μπαμπασώφης, Μπορμπούτσης, Μποτζόρης, Μπαμπατζάνης, Ντουμάνης, Ντουμάντζαλης, Ντραγάνης, Πατένιατζης, Παρτάλης, Πατρώνης, Παντῆρης, Περόκης, Πιλίτσης, Πορίλης, Ποτσόνης, Πουρνάρης, Ποσποντίνης, Σερέτης, Σαμάτιαλης, Σκουτζούνης, Τσάνταλης, Τσελικῆς, Τσεπέλαλης, Τσακίρης, Τοπούζης, Τουλουμενῆς, Τουμπούλης, Τουτζάρης, Φασούλιατζης, Φέρρελης, Χαχάμης, κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἀνωτέρω ἐπιθέτων ἔληγον κατὰ κανόνα εἰς τὴν ἀρχαίαν κατάληξιν —αῖνα καὶ ἐνίοτε εἰς —οῦ καὶ εἰς —ίνα· π. χ. Ζαρίφαινα, Ζεγκίναινα, Καραμπέταινα, Κολόβαινα, Κωλοβελόναινα, Κούραινα, Γκάργκαλου, Τσάνταλου, Πουρναρίνα κτλ.

β') Τὴν κατάληξιν —ης τονιζομένην π. χ. Γαῖτανλῆς, Γκοραρῆς, Ζαρζουλῆς, Καραμανλῆς, Κερεμιτσῆς, Κολτσακλῆς, Μамελετζῆς, Μαντατζῆς, Μακρῆς, Μισοτζανῆς, Μεζιλτζῆς, Μπονγαλῆς, Μπιτζῆς, Νακαχτσῆς, Νταβουλτζῆς, Νταμαρτζῆς, Πασπαλτζῆς, Παστουρματζῆς, Πολιοντσῆς, Σεβνταλῆς, Σογαντζῆς, Τσιμπιρῆς, Φαρφαρατζῆς κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἀνωτέρω ἔληγον εἰς —έσα καὶ ἐνίστε εἰς —ού· π. χ. Γκοραρέσα, Ζαρζουλέσα, Μамελετζού κτλ.

γ') Τὴν κατάληξιν —όγλους· π. χ. Ἀρναούτογλους, Γαλάζιογλους, Ζλάτογλους, Ἰγκινάτογλους, Κερεμιτσόγλους, Μόλιογλους, Μαντατζόγλους, Μαυριδόγλους, Μελιτόγλους, Μήλιογλους, Μιχαλάκογλους, Μπογιατζόγλους, Ντάντσογλους, Ντογραματζόγλους, Παπάζογλους, Σιλάβογλους, Τσελίκιογλους, Τσιφτσόγλους, Τσολάκογλους, Τσόνιογλους, Τσορμπατζόγλους, Χατζηδήμογλους, Χατζόγλους κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἐπιθέτων τούτων ἔληγον κατὰ κανόνα εἰς —αινα καὶ ἐξαιρετικῶς εἰς —ίνα· π. χ. Μπογιατζόγλαινα, Τσορμπατζόγλαινα, Τσολακογλίνα κτλ.

δ') Τὴν κατάληξιν —όπλο εἰς οὐδέτερον γένος· π. χ. ὁ Παναγιωτάκης, τὸ Παλουκόπλο, ὁ Γιαννακάκης, τὸ Χριστιανόπλο καὶ οὕτω τὸ Βεργόπλο, τὸ Κερεμιτσόπλο, τὸ Κιουτσουκόπλο, τὸ Κλανθόπλο, τὸ Λιολιόπλο, τὸ Μαντικόπλο, τὸ Μπεκιαρόπλο, τὸ Ντογραματζόπλο, τὸ Πεντερόπλο, τὸ Περχικόπλο, τὸ Πετκόπλο, τὸ Τζαρόπλο, τὸ Τσελκικόπλο, τὸ Τσολακόπλο, τὸ Χατζηγκουτζόπλο, τὸ Ψιλόπλο κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἀνωτέρω ἔληγον εἰς —αινα καὶ ἐνίστε εἰς —έσα· π. χ. Βέργαινα, Κλάνφαίνα, Μαντίκαινα, Χριστιανέσα, Χατζηγκουτζέσα κτλ.

ε') Τὴν κατάληξιν —ᾶς τονιζομένην καὶ —ας μὴ τονιζομένην· π. χ. Γιωργαντᾶς, Γκαβαλᾶς, Γκολαλᾶς, Κακανᾶς, Καρουλᾶς, Κουκουζᾶς, Κουτσουρᾶς, Κροκιδᾶς, Ποπονᾶς, Ρενᾶς, Σαλβαρᾶς, Τζαγγαρᾶς, Τσαλπαρᾶς, Χαῖδᾶς, Χαντακᾶς, Ψωμᾶς κτλ.

Ζόρμπας, Μούκας, Μούλας, Μούτας, Μπλαγκόγιας, Ντούντας, Πούηκας, Στανίτσας, Τζάρτας, Χαλαχόιντας.

Τὰ θηλυκὰ τῶν μὲν εἰς —ᾶς τονιζομένων ἔληγον εἰς —έσα καὶ ἐνίστε εἰς οὐ· τῶν δὲ εἰς —ας ἄτονον ἔληγον εἰς —αινα· π. χ. Γκαβαλέσα, Γκολαλέσα, Τζαγγαρού, Ζόρμπαινα, Τζάρταινα, Πούηκαινα κτλ.

ς') Τὴν κατάληξιν —ος μὴ τονιζομένων· π. χ. Βούλτσος, Βούτσκος, Βιλίτσκος, Κατσάρκος, Κύρος, Αἶλος, Μαῦρος, Μάγκος, Μάτσκος, Μάμιος, Μήλιος, Μόντρος, Μπέρμπος, Μελένκος, Μπατζάνκος, Νέγος, Πλιάτσος, Σίρος, Σκούλκος, Τζάτζος, Τσόνιος, Ψίλος κτλ.

Τὰ θηλυκὰ τῶν ἔληγον εἰς —αινα· π. χ. Βούτσκαινα, Κατσάρκαινα, Μπατζάνκαινα κτλ.

ζ') Τὴν κατάληξιν — ες εἰς ἐλάχιστα ἐπίθετα· π.χ. ὁ Γκιάλες ἢ Γκιά-
λαινα, ὁ Τζουτζῆς ἢ Τζουτζῆσα κτλ.

Εἰς τὴν Τσαντιώ, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἐπεδίδοντο πολὺ εἰς τὴν κτηνο-
τροφίαν τῶν προβάτων, οἱ κυριώτεροι ἐκ τῶν κτηνοτρόφων ὠνομάζοντο
κεχαγιαδες. Ἦσαν δὲ κεχαγιαδες οἱ σχηματίζοντες καὶ διευθύνοντες τοὺς
ἰδιοτύπους συνεταιρισμοὺς τῶν κτηνοτρόφων, οἱ ὅποιοι ἦνῶναν τὰ ποί-
μνιά των καὶ πρὸς τοῦτο ἐμίσθωνον μεγάλας βοσκὰς, προσελάμβανον
τοὺς ἀπαιτούμενους ποιμένας, ἐπώλουν ἀπὸ κοινοῦ τὰ προϊόντα τῶν προ-
βάτων των καὶ ἤσκουν ἐν γένει κοινὴν κτηνοτροφικὴν ἐπιχείρησιν. Ἐπειδὴ
δὲ οἱ ἐν λόγῳ μεγάλοι κτηνοτρόφοι ἴδρυν κτηνοτροφικοὺς συνεταιρισμοὺς
κατ' ἐπάγγελμα, ἢ λέξις κεχαγιας συνεκφωνουμένη μαζὶ μετὰ τὸ ὄνομα ἐκά-
στου τοιοῦτου κτηνοτρόφου εἶχε καταντήσει κοινὸν ἐπιθέτον τῶν κυριω-
τέρων κτηνοτρόφων τῆς Τσαντιῶς, οἱ ὅποιοι ἀπετέλουν τὴν πρώτην ἐν
αὐτῇ κοινωνικὴν τάξιν· π. χ. Ἀναστάς Κεχαγιας, Ἀνέστη-Κεχαγιας,
Ἀποστόλη-Κεχαγιας, Γιώργη-Κεχαγιας, Δημήτρο-Κεχαγιας, Διαμαντῆ-
Κεχαγιας, Δρόσο-Κεχαγιας, Ληγοῦ-Κεχαγιας, Ληγοράσκο-Κεχαγιας, Λία-
Κεχαγιας, Λιοντῆ-Κεχαγιας, Μανολάκη-Κεχαγιας, Νικόλα-Κεχαγιας, Νι-
κόλτσο-Κεχαγιας, Κρυωνᾶ-Κεχαγιας, Πολυχρόνη Κεχαγιας, Σταυρῆ-Κεχα-
γιας, Χριστάκη-Κεχαγιας κτλ.

Γκώμια

Ἐκτὸς τῶν οἰκογενειακῶν ἐπιθέτων ὑπῆρχον καὶ ἰδιαίτερα ἀτομικὰ
παρωνύμια, τὰ ὅποια ἐλέγοντο ἐκεῖ παραγκώματα ἢ γκώμια. Ταῦτα ἀπε-
δίδοντο εἰς μεμονωμένα ἄτομα, παιδία, ἄνδρας καὶ γυναῖκας· ἀπαντοῦσαν
εἰς ἐν μόνον γένος καὶ ἦσαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σκωπτικά, διότι εἶχον σχέ-
σιν μετὰ σωματικά καὶ ψυχικά ἐλαττώματα τῶν προσώπων, τὰ ὅποια, ἐπω-
νομάζοντο δι' αὐτῶν ἢ προήρχοντο ἀπὸ κωμικὴν παραφθορὰν τῶν κυρίων
ὀνομάτων αὐτῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἐγένοντο συνήθως ἐν ἀπουσίᾳ ἐκείνων,
εἰς τοὺς ὁποίους ἀπεδίδοντο, διὰ νὰ μὴ προκαλοῦν τὰς διαμαρτυρίας των.
Ἐὰν ὅμως δὲ ἐνεῖχόν τι τὸ προσβλητικόν, ἐγένοντο σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεκτὰ
καὶ καθίσταντο οἰκογενειακὰ ἐπιθέτα.

Παρωνύμια ἀνδρῶν. Ἀγγαρέζος, Ἀκμαμπας, Ἀλτιπαρμάκης, Βγαγ-
γέλαρος, Βικοτσος, Βίλος, Βολάνης, Γάλλος, Γιάνναρος, Γιατροῦκος, Γκων-
τῖνος (Κωσταντῖνος) Γκούργκουλας, Γκούρλης, Γκούμας, Ζαμπούνης, Ζεμ-
πέκης, Ζοῦπος, Καλόγνωμος (κατ' εὐφημισμὸν ἀντὶ κακόνγνωμος), Καμ-
πούρης, Κάντηλας, Κατραπάνης, Κατσιρμάς, Κιμπάρης, Κικίλης, Κισιρης,
Κελγιωγάννης, Κομίτης, Κοτσάνης, Κούκης, Κουρουμπουζούκης, Κούμενος,
Κούπανος, Κυργιώργης, Λέτσος (Ἀλέξαντρος) Λύκος, Λωλῆς, (Θοδωρῆς),
Μαναγός, Μαλταράς, Μπούρας, Μεζές, Μισολαίμης, Μομόνης, Μόνιος,

Ντάβουλας, Νατσῆς, Νταγντιβερένης, Ὀγουρσουῆς, Πακιᾶς, Παῖδος, Πε-
λιβάνης, Πεπές, Πιντῆς, Πότος, (Ἀπόστολος), Πύλιος, Τσαγανός, Τσαν-
τῆς, Τσετριπέκης, Τσικρικόνης, Τσιμπλαντώνης, Τσότσολας, Τσούτσουρας,
Τούρθης, Ταδούλης (Χριστοδούλης), Ρεπάνης, Σύσκος, Σιριμόρης, Χατζη-
μποτικός, Χάρος, Πύλιος (Σπύρος).

Παρωνύμια γυναικῶν. Ἀφεντουλάρα, Βίκα, Γαλάζια, Γκουγκούτα,
Ζωηκαρέλα, Καλιάντρα, Καρκατσῆ, Κικίνη (Εἰλικρίνεια), Κιτσιλόνη, Κοζώ,
Κόκκινη, Κοκώ, Λελέτα, Μπιγιώ, (Σαφριὸ ἢ Ὀλυμπία—Λεμπιγιώ), Μπι-
ζίμ, Μπουλιούρη, Μπελεσέκα, Μολώ, Μπουστρουκά, Μπροζότα, Μουστα-
κού, Μπούτω, Μύξα, Ποινιὼ (Δεσποινιὼ), Πικιὼ (Ἑλπινίκη;), Πατσεβώ,
(Παρασκευά), Τανιὼ (Σουλτανιὼ), Τζατζαλοδροσή, Τσελτίκα, Τσιντῆ, Χεχιά,
Χοντροβδουκά.

Συχνάκις τὰ παρωνύμια καίτοι ἀπεδίδοντο εἰς ἄνδρας, ἦσαν γένους
θηλυκοῦ ἢ οὐδετέρου· π. χ. ὁ Δημητρός ἢ Γιαλένια, ὁ Θανὸς ἢ Λαχτάρα,
ὁ Ἀλέκος ἢ Μπριζόλα, ὁ Βασίλης τὸ Ἀρκουδί, ὁ Νικόλας τὸ Τσουκαλι
καὶ οὕτω ἢ Ἀντίκα, ἢ Βιρβίρω, ἢ Γαλαζία, ἢ Γκουντρουβέλα, ἢ Ζαζάρα,
ἢ Λαγούτα, ἢ Λαγαρία, ἢ Λατσάρα, ἢ Λαχανιά, ἢ Λαδίκια, ἢ Μαματσόλα,
ἢ Ντουντούλα, ἢ Πασώ, ἢ Πλάτη, ἢ Πατσούλα, ἢ Τζαμάλα, ἢ Τόσκα,
ἢ Τσιά, ἢ Τουρτούρα.

Τέλος ἐπῆρχον καὶ μερικοί, οἱ ὅποιοι ἐγνωρίζοντο μὲ τὰ ὀνόματα τῶν
μητέρων των π. χ. ὁ Ἀνεγνώστης τῇ Φροσυνῶς, ὁ Ἀνέστης τῇ Θυμιᾶς,
ὁ Ἀνέστης τῇ Σουσῆς, ὁ Γιώργης τῇ Ζαφριῶς, ὁ Γιάνκος τῇ Μαμῆς,
ὁ Δημητρός τς Ἀνθῆς, ὁ Δημητρός τῇ Χοντοβδοκιᾶς, ὁ Δημητρός τῇ
Ρένιας, ὁ Θανάσιος τῇ Κατίνκως, ὁ Λάμπος τῇ Χρυσούλας, ὁ Πολυχρό-
νης τῇ Βδοκιῶς, ὁ Πολυδεύτης τῇ Μαργίτσας, ὁ Πέτρος τῇ Κιτσιλόνης,
ὁ Χριστάκης τῇ Μοσκιῶς, ὁ Χριστάκης τς Εὐλαβῶς κτλ.

Τοῦτο δὲ συνέβαινε, διότι οἱ πατέρες αὐτῶν εἶχον ἀποθάνει ἐνωρίς,
τὴν διεύθυνσιν δὲ τῶν οἰκογενειακῶν των πραγμάτων εἶχον ἀναλάβει αἱ
μητέρες των, αἱ ὅποιαι καθίσταντο οὕτως ἀρχηγοὶ τῶν οἰκογενειῶν των.
Πάντως τὸ ἐκ τῆς μητρὸς ἐπώνυμον ἐνθυμίζει τὴν προϊστορικὴν ἐποχὴν
τοῦ μητρικοῦ δικαίου, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ σύζυγος ἦτο ἀρχηγὸς τῆς οἰκογε-
νείας καὶ διηύθυνε μετὰ τῶν ἄλλων γυναικῶν τὰ κοινά. Κατὰ δὲ τὸν Ἡρό-
δοτον οἱ Λύκιοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐγενεαλογοῦντο ἀπὸ τὰς μητέρας των
μέχρι τῶν ἱστορικῶν χρόνων (Ἡσιόδου ἅπαντα μετὰφρ. Π. Λεκατσά εἰσαγ.
σ. 24, Ἡροδ. σ. 98).

Ἐν Ξάνθῃ 21 Μαρτίου 1940

Φ. ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗΣ